

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ЗА БАНАТ БАЧКУ И БАРАЊУ

ГОД. I.
„Гласник“ излази као месечник.
Годишња цена динара 100
Поједини број динара 10

НОВИ САД,
1. ДЕЦЕМБРА 1928. Г.

БРОЈ 6. и 7.
Свеска за новембар и децембар.
За чланове Адвокатске Коморе
је претплата урачуната у
чланарину.

ДР. ВЛАДИМИР БЕЛАЈЧИЋ

Питање застаре у случају т. зв. корекционализације.

Као што је познато, куријална децизија бр. 59. од 8. јуна 1886. решила је у оно време у судској пракси спорно питање како се има рачунати рок застаре код оних кривичних дела која се услед примене §-а 92. к. з. с обзиром на § 20. ал. 2. к. з., по Казненом Закону установљена као злочини, мењају, „корекционализују“ у преступе. По тој децизији таква дела застарују у року од три године, одређеном у посл. ал. §-а 106. к. з. за преступе.

Како децизија бр. 59. до данас није изричито ван крепости стављена нити другом замењена, изгледа да је и сувише доконо бавити се постављеним питањем, с тим више што наш Апелациони Суд ту децизију у свим случајевима доследно примењује (види на пр. пресуде Апел. Суда, Бр. К. 1628/1927. и К. 1064/1928.).

Међутим, питање се ипак пуним правом поставља, а подељена мишљења о њему у правној литератури (Др. Миклош Дегре, Др. Нандор Бернолак, Др. Елемир Балаш и др.) и развитак куријалне праксе после доношења поменуто децизије намећу потребу да се правно становиште Апелационог Суда — колико је нама познато Касациони Суд Б. одељење није још имао прилике да по том питању решава — подвргне ревизији.

Наше је мишљење да је пракса Апелационог Суда погрешна и да се куријална децизија бр. 59. има сматрати укинутом доцнијом децизијом бр. 90. од 11. марта 1910. иако је потоња није изричито ван крепости ставила.

Разлози који говоре за ово правно становиште јесу ови:

Куријална децизија бр. 59. утемељена је на два разлога:

1) да се на злочин, који је квалификован као преступ („корекционализован“), у сваком погледу имају применити казнени прописи који важе за преступна дела;

2) да је у децизији бр. 2. од 31. јануара 1882. већ изречено начело да се на темељу пресуде којом се злочин претвара у преступ кривична радња има сматрати таквом као да је већ у време извршења сачињавала преступ.

Из ове две премисе изведен је закључак да је услед такве промене (злочина у преступ) судија дужан да према измењеној квалификацији примени застарно правило које важи за преступна дела, т. ј. посл. ал. §-а 106 к. з.

Ако сада докажемо да је доцнија куријална пракса оборила поменуте премисе, по правилима логике мора се сматрати да је тиме оборен и из њих изведени закључак.

А те су премисе доиста оборене. —

Пре свега, куријална децизија бр. 2. (друга премиса) изричито је опозвата децизијом бр. 90. од 11. марта 1910. (Igazságügyi közlöny XIX год. бр. 4. стр. 16) и од тога времена изгубила је важност. О томе, дакле, нема ништа више да се каже.

Што се пак тиче начела под тач. 1. (прва премиса) да се, наиме, на злочин који је корекционализован у преступ и сваком погледу имају применити казнени прописи који важе за преступна дела, оно је у каснијим децизијама и одлукама курије на свима линијама напуштено.

а.) Куријална децизија бр. 2., доследна начелу да се у случају т. зв. корекционализације има сматрати као да је кривична радња већ у време извршења била преступ, одређивала је да се у случају поводом примене §§-а 92 и 20. ал. 2. к. з. промењеног злочина тешке телесне повреде (301. ал. 1. ст. 1. к. з.) у преступ тешке телесне повреде поред казне затвора има одмерити и новчана казна, предвиђена у §-у 302. ал. 1. ст. 2. к. з.

Куријална децизија бр. 90., одступајући од те децизије, одређује баш обратно, да се у наведеном случају нема изрећи новчана казна као споредна казна, која је у закону предвиђена за преступ тешке телесне повреде.

б.) Према наведеном начелу у случају када је у Закону код извесне врсте деликата предвиђена као споредна казна губитак звања и обустава вршења политичких права само за злочина дела, та се казна не би смела применити, ако је злочин корекционализован у преступ.

Међутим, по куријалној пракси (Кур. 1909. Зб. LIX. стр. 311, кур. 1911. зб. LXIII. стр. 155) има се та споредна казна изрећи и у случају да је злочин услед примене §-а 92 к. з. промењен у преступ. Тако, на пр. код дела наведених у XLII. поглављу к. з.

в.) Нека кривична дела као злочини официјални су деликти, док се као преступ прогоне само на приватни предлог (на пр. злочин повреде приватног стана, § 330 к. з. — преступ повреде приватног стана, § 332 к. з.)

До решења за одбрану правног јединства из год. 1893. (Зб. К. О. III. стр. 212) судска пракса се колебала на питању да ли се у таквом случају и „корекционализовани“ преступ прогони само на приватан предлог. Поменуто решење поставило је начело да се такво дело и онда када се од злочина услед примене §-а 92. к. з. претвара у преступ има по службеној дужности, и без приватног предлога прогонити.

Шта је, дакле, после свега тога још остало од оног начела да се злочин који је услед примене §-а 92. к. з. квалификован као преступ има сматрати као да је већ у време извршења био преступ и да се на њ у сваком погледу имају применити прописи, који важе за преступна дела? Управо ништа! Па кад је, као што се види, у свему напуштена основа на којој децизија бр. 59. почива, може ли се сматрати да и она сама, лишена своје базе, уопште постоји? Одговор мора бити поречан.

Куријална пракса, која се развила после доношења децизије бр. 59., поставила је дакле, баш супротно потоњој, као начело да корекционализација злочина у преступ нема никаквих материјално-правних последица и само је консеквенца формалне дефиниције злочина и престапа садржане у §-у 20. к. з.

Према томе ово се начело има применити и у погледу примене прописа §-а 106. к. з. о застари и то с тим више, што се и иначе противи правном осећају, да питање да ли је кривично дело застарело или није овиси о томе хоће ли Суд при одмеравању казне применити § 92 к. з. или неће, дакле да Суд у Закону одређене застарне рокове може мењати према своме нахођењу и с обзиром на меру и врсту казне. А противи се то и законима логике, по којој Суд треба да питање застаре дела разматра приликом решавања о томе да ли не постоји који разлог који искључује покретање казненог поступка дакле пре него што у опште пређе на само одмеравање казне, док примена децизије бр. 59. чини нужном ту нелогичност, да се Суд након што је већ донео решење да је оптужени крив, приликом решавања о казни мора опет вратити на прво, већ решено питање, и,

одлучивши се за примену §-а 92. к. з. своју већ донету одлуку поништити и оптуженога од оптужбе ослободити!

Из свега тога може се извести посвема сигуран закључак, да куријална децизија бр. 59. више нема обавезне моћи и да више нема потребе да се њеном применом чини насиље и над правним осећајем и над логиком.

ДР. ЈОВАН САВКОВИЋ

1

Нако је организован и како ради француски Касациони Суд?

Проучавање страног законодавства увек је од користи за разумевање свога рођеног. Проучавање француског законодавства утолико је корисније, што је оно било основа читавога реда законодавстава не само у Европи, него у свих пет делова света. То нарочито важи за француско грађанско законодавство, Наполеонов грађански законик, који је, с једне стране, био образац према коме је спроведена кодификација грађанског права у многим земљама, Европе, нарочито романским, Америке, Азије (Јапан), Африке (Египат) итд. С друге стране, Наполеонов грађански законик био је пример који је у кодификацији предходио и подстрекач, који је и на другим странама, широм целог света, провоцирао сличне кодификације.* Но и сем грађанског законика, основа модерне кодификације трговачко- и казнено-правне, казног и грађанског судског поступка, положена је у Француској, где је, благодарећи Наполеоновој заузимљивости и амбицији да и на правном терену створи дела која ће остати, објављено, почетком деветнаестог века, још четири законика: законик о грађанском судском поступку (1807), трговачки законик (1808), законик о казненом поступку (1811) и казни законик (1811). На ове своје успехе на пољу законодавства Наполеон је био исто толико горд као и на своје војничке успехе. На св. Јелени он је писао: „моја права слава није у томе што сам добио четрдесет битака. Ватерло ће избрисати успомену на толике победе. Али оно што ништа неће избрисати, што ће вечито живети, то је мој Code civil“.

Проучавање неких установа француског грађанског поступка такођер је од особите важности и занимљивости; то је уједно и једини начин да се до краја разумеју и оцене установе грађанских процедура и у другим земљама. То у првом реду важи за установу

* Marcel Planiol: *Traité élémentaire de droit civil*, Paris 1920., tome I. стр. 53.

Касационога Суда, чији је основан тип формиран и остао и до данас у Француској, док касациона судишта у већини земаља Европе, представљају само, више или мање, удаљавање од свога основнога типа. То што важи за друга законодавства, важи, у пуној мери, и за ревизиони систем који се практикује на правном подручју Војводине, где је и у том погледу, са незнатним изменама, остало законодавство које смо наследили од Мађара. Приказујући касациони систем францускога Касационога Суда, ми ћемо се овом приликом ограничити на то, да прикажемо, имајући увек у виду и прописе нашега грађанскога поступка, само поступак у грађанским предметима и то чисто парничним, остављајући за другу прилику да прикажемо поступак у казним предметима и још у неким предметима који су упућени у делокруг Касационог Суда, као што је експропријација у јавном интересу, изборни предмети итд.

Да видимо сада, пре свега, у чему се разликује француски касациони систем, који важи у грађанским парничним предметима, у својим основним цртама, од ревизионога поступка који се практикује на правном подручју Војводине. Посматран у својим основним особинама, ревизиони поступак који се практикује на територији Војводине, изгледа овако: против пресуда призивнога суда има места ревизионој молби, сем случајева где закон ревизиону молбу искључује. Ревизионе молбе решава и Апелациони и Касациони Суд. Молба се предаје у року од 15 дана, рачунајући ово време од уручења пресуде. Код Касационога Суда решава се молба мериторно на усменој расправи, где присуство заступника странака није неопходно потребно. — Поступак код доњих судова и ревизиону молбу, са разлoзима, као и одговор противне странке, ако га има, излаже један члан сената као референт, а после његова излагања могу странке и усмено образложити своје молбе. — Ревизиони суд ревидира пресуду призивнога суда на основу стања ствари које је дато у пресуди призивнога суда. Нападање стања ствари може ревизиони суд узети у обзир само у случају ако га је странка напала у ревизионој молби или у одговору на молбу. — Против чињеничнога стања ствари које је дато у пресуди призивнога суда, могу се као докази употребити само расправни записник и његови прилози. Истинитост или неистинитост стања ствари може се ревидирати само на тој основи, да је оно установљено рђавом применом или неприменом формално-правнога или материјално-правнога правила, да је установљено очевидно рђавим чињеничним закључивањем, или ако стоји у противности са списима. — Чињенице и докази који код призивнога суда нису употребљени, могу се у ревизионом поступку навести и употребити само утолико, уколико се ради о

установљењу околности које се, према 540. §-у, имају узети у обзир по званичној дужности, или ако се ради о томе, да је позивни суд рђаво применио или није применио прописе који се односе на сам поступак. И те се тврдње имају, међутим, навести већ у ревизионој молби или у одговору на молбу, а на расправи само утолико, уколико странка учини вероватним да их писмено није могла саопштити. — Ако се предмет на основу чињеничнога стања ствари које је установљено у пресуди позивнога суда може решити, ревизиони суд доноси пресуду у меритуму предмета, одбијајући ревизиону молбу као неосновану, или измењујући пресуду позивнога суда, уколико се ова измена покаже основаном. Уколико ревизиони суд на основу стања ствари које је установио позивни суд у меритуму предмета не може решавати, он пресуду позивнога суда разрешава и упућује га на даљи поступак и доношење нове одлуке. Позивни је суд дужан у своме новом поступку и доношењу одлуке држати се у свему стајалишта које је обележио ревизиони суд. — Ревизиони суд може странку која је поднела ревизиону молбу против две једнаке пресуде, као упорнога парничара, према околностима парнице и степену упорности, уколико је са ревизионом молбом одбије и нађе да је она очевидно неоснована, казнити глобом; исто тако и странку која је дала ревизиону молбу против пресуде против које је ревизиона молба законом искључена.

Из ових неколико законских прописа излази: да наш ревизиони суд може, уколико је чињенично стање по доњим судовима довољно установљено, донети пресуду и у меритуму предмета, измењујући сасвим или делимично пресуду позивнога суда; да је наш ревизиони суд, према томе, трећа судска инстанција и да је ревизија управо позив, са ограничењима која у погледу оцене доказа и установљења чињеничнога стања ствари прописује грађански поступник. Сасвим противно од тога, француски Касациони Суд није ни у ком погледу трећа судска инстанција. Никао у француској револуцији, и основан декретом Уставотворне Скупштине од 12. августа 1790., где је изречено: Касациони Суд биће један и имаће седиште уз законодавно тело, француски Касациони Суд сачувао је и до данас све особине које му је дао законодавац одмах при његовом постанку. Већ у декрету Уставотворне Скупштине од 27. новембра 1790., који је и до данас остао темељним законом француског Касационога Суда, прописано је: да се поништење пресуде може изрећи само услед повреде формално-правних прописа, или услед изричне повреде закона. Ни под каквим изговором и ни у ком случају не сме Касациони Суд судити у меритуму предмета. Ти принципи остали су и до данас основни принципи поступника овога највишег францускога судишта. Кроз више од сто година његовога

рада, понављаће се и чуће се, кроз сву теорију и праксу, кроз образложења пресуда, рефераде референата и говоре државних заступника овога суда: да су рђаво судити (*mal juger*) и против закона судити, две различите ствари; да пресуда доњих судова, иако је са гледишта интереса парничних странака можда најгора и најнеправеднија, није таква, да би законодавац допуштао да се она поништи, ако у њој није повређено изричито слово закона.

Установа овога највишега суда у Француској створена је, према томе, да служи двострукој сврси: да, постављена на врху судске организације, буде сталан и будан чувар воље законодавца и да бди над извршењем и применом закона; да, у другом реду, као један једини суд за целу земљу, обезбеди једнообразност и континуитет у судској пракси. Благодарени овој сврси, постале су и одржале се код францускога Касационога Суда неке установе, које имају задатак да тај континуитет осигурају, или да колебања и промене у јудикатури сведу бар на најмању меру. При томе се француска јудикатура руководи начелом: да стална јудикатура и онда када није најбоља, представља за интересе и појединаца и друштва много мању опасност, него јудикатура неизвесна и флотантна. Право у теорији, а још више у његовој практичној примени, врло је далеко од тога да буде егзактна наука. Његова примена изложена је, напротив, стално, врло разноликом суду људи којима је поверено решавање правних спорова. Унети, према томе, у практичну примену права бар нешто од сталности математских образаца, или, ако не то, свести евентуалности колебања у јудикатури на мању и најмању меру, донели су собом то, да је француски Касациони Суд у оба одељења, и цивилном и казном, организован само у по једном сенату, сем одељења за жалбе о којем ће бити доцније речи. Касациони судија додељен једанпут једном одељењу, грађанском или казном, остаје стално у њему. Док судије доњих судова служе до 70 година, судије Касационога Суда, да би се и на тај начин свела промена у личном саставу суда на најмању меру, служе до 75 година. Да би се традиција и континуитет у мишљењима што више очувао, образована је пракса, и поред другојачијег прописа закона (наредба из год. 1826.), да приликом саветовања гласају прво најстарије судије, који традиције и дотадашњу праксу најбоље познају, и тек после њих млађе и најмлађе.

Из свега овога излази, да француски грађански поступник признаје у решавању спорова само две судске инстанције: првостепени и призивни суд, или само једну инстанцију, у случајевима, где је против пресуда првостепених судова, судбенога стола грађанскога и трговачкога, дозвољена само жалба на Касациони Суд. Како Касациони Суд није

дакле трећа судска инстанција и како закон Касациономе Суду забрањује да се бави меритум предмета, припуштено је цело питање установљења чињеничнога стања призивном односно првостепеном суду. То право доњих судова да установљавају чињенично стање у толикој је мери неограничено, да француска теорија и пракса признаје ово право чињеничним судовима као њихово суверено право (*pouvoir souverain du juge du fait*). Парница између парничних странака завршава се коначно код доњих судова. Француски се законодавац руководио при томе начелом, да је у интересу и појединаца и целине, да парнице имају једанпут краја и да је за странке, а и за саму ствар, довољно гаранције, да она буде расправљена, по правилу, у две инстанције. Пресуда донесена у последњем степену извршна је и жалба, по правилу, нема одгодне моћи за извршење пресуде. После пресуде донесене у последњем степену, не наставља се код Касационога Суда парница између парничних странака, него се она замеће између пресуде, донесене у последњем степену, и воље законодавца, односно закона. После пресуде изречене у последњем степену, сва је претпоставка да је право на страни оне странке у чију је корист парница решена. Предаја жалбе на Касациони Суд, према томе, сама по себи, не може да буде разлог за то, да странка која је парницу добила, буде у својим, пресудом признатим правима, узнемирена. То је био свакако један од главних разлога што је законодавац, већ одмах у почетку организације и деловања овога суда, (69. § закона од 27. *ventôse-a* год. VIII.), сем два одељења, грађанскога и казнога, креирао и једно треће: одељење за жалбе (*chambre des requêtes*). Свака жалба на Касациони Суд, поднесена у грађанским предметима, пре него што буде припуштена на расправљање грађанском одељењу (*chambre civil*), упућује се прво одељењу за жалбе, које доноси пресуду о томе (*arrêt d'admission*), да ли ће се предмет припустити расправи у грађанском одељењу, или ће се жалба већ у том одељењу одбити. У одељењу за жалбе расправља се предмет без учешћа противне странке, у присуству само подносиоца жалбе, односно његовога адвоката и државнога заступника. Подносилац жалбе не само да не може позвати противника да с њиме заједно расправља, него је противној странци забрањено да се на расправи појављује и из своје иницијативе, а секретару да жалбу противној странци саопштава. Тек ако је одељење за жалбе жалбу примило, упућује се предмет на расправљање грађанском одељењу.

Сем ове користи, да противна странка, која је код доњег суда успела, остаје, у случају да одељење за жалбе жалбу одбије, потпуно неузнемирена, има се још једна корист од овога одељења. Овим се претходним поступком, грађанско одељење, у коме је прописан контра-

дикторан, дакле далеко дужи поступак, растерећава и предмети се свршавају брже и без трошкова за странку која је код чињеничнога суда парницу добила. Према податцима које даје већник францускога Касационога Суда Ернест Фе, деветстотинитих година решавало је одељење за жалбе годишње око 700 касационих жалби. Од овога је броја 480 одбијено већ у одељењу за жалбе, а само 280 припуштено на расправу грађанском одељењу. Када би се сав овај број предмета припуштао одмах грађанском одељењу, оно га не би могло посвршавати. Последница би тога била та, да би се неминовно морало образовати још једно грађанско одељење, а то би била нова опасност за очување једнообразности и континуитета у јудикатури, које је Касациони Суд од свога постанка са толико суревњивости чувао.

Уносећи у делокруг Касационога Суда као један од првих задатака да бди над извршењем воље законодавца и применом закона, постоји код француског Касационога Суда још једна установа коју наш грађански поступак не познаје. То је установа државнога заступништва у чисто грађанским предметима. Она постоји и код нижих судова, судбених столова и апелационих судова, и утолико је више разлога било да се она уведе и код Касационога Суда, чија је сврха била од почетка та, да бди над најстрожијом применом воље законодавца. Државно заступништво у грађанским одељењима установа је чисто францускога порекла.* Дужност је државних заступника да код судова представљају извршну власт, да пазе на извршење закона, да се старају о извршењу пресуда, да бране интересе државе, департмана и општина, јавних установа итд. — Државни заступник у поступку код Касационога Суда мора бити увек саслушан, јер су интереси закона ту увек у питању. — Код Касационога Суда постоји као државни заступник један генерални прокурор (*procureur général*) и шест генералних адвоката (*avocat général*). Све функције државнога заступништва поверене су генералном прокурору, а генерални адвокати учествују у вршењу ових функција само под управом генералнога прокурора. Он додељује генералне адвокате одељењима и подељује међу њима посао онако како држи за најцелисходније. У пракси, додељена су сваком касационом одељењу по два генерална адвоката, међу које генерални прокурор подељује посао и који у току парнице наизменце присуствују седницама.

У делокруг државнога заступника унесено је право и дужност подношења две нарочите врсте жалби, које наш грађански судски поступак не познаје: жалба у интересу закона (*pourvoi dans l' intérêt de la loi*), и жалба у сврху да се одлука доњих судова касира, јер је

* E. Garsonnet: Précis de procédure civile, Paris, 919, стр. 47.

суд прекорачио власт (*annulation pour excès de pouvoir*). Жалбу у интересу закона може поднети само генерални прокурор, против свих пресуда па чак и оних против којих странке немају право жалбе, као што су пресуде примирних судија, донесених у последњем степену. Она се може поднети само против диспозитива пресуде, ако је пресуда постала правомоћном, ако је дакле рок за подношење жалбе на Касациони Суд истекао; ако се странке задовољиле пресудом и на тај начин одрекле права да подносе жалбу, или ако је странка пресуду од своје воље извршила. Државни заступник може пресуду напасти на свима основима на којима је може напасти и странка. За подношење ове врсте жалбе није прописан никакав рок, право за њено подношење дакле никада не застарева. — Предмет се услед ове жалбе уноси одмах и непосредно у грађанско одељење и не расправља се претходно у одељењу за жалбе. У пресуди, донетој по овој жалби, мора се поменути да је она донесена једино у интересу закона и да се странке њоме не могу користити. Како се при расправи предмета по овој жалби не ради никада о меритуму предмета, него само о томе да ли је закон повређен или није, предмет се после касирања пресуде не враћа никада другом суду (*renvoi*). Ако Касациони Суд услед жалбе пресуду поништи, ово поништење за интересе странака остаје потпуно страним и има чисто доктринарну вредност. Пресуда донесена у последњем степену постала је *res judicata* и странке при расправи жалбе не могу учествовати, јер оне са предметом немају више ништа заједничко.

Другу врсту жалбе, због прекорачења власти, подноси државни заступник против свих судских аката (не само против правомоћних пресуда), извршених у току поступка код доњих судова, којима суд излази ван свога делокруга и чини нешто што му закон забрањује. То су акти којима је ма у ком погледу извршена повреда политичке и друштвене организације; организације власти која почива на уставу или повреда независности власти једне од друге, различитог реда; акти којима је повређен јавни поредак, компромитована сигурност државе, или случај, када судија врши функције које спадају у делокруг законодавне или административне власти. Жалба у интересу закона смера, међутим, да на целом подручју францускога законодавства обезбеди једнообразност у законодавству и јудикатури. — Генерални прокурор подноси ову жалбу само на изричито писмено упутство министра Правде. — Жалба се расправља пред одељењем за жалбе, а поништење одлуке које се изриче има правнога дејства према свима лицима. — Поништење се може изрећи и у погледу образложења одлуке, ако оно садржи прекорачење власти. — Поништење може бити изречено и против пресуда донесених у првој инстанцији, јер је

сврха жалбе да се повреда санира одмах чим је извршена. — Једном поништен, акт судске власти има се сматрати као да није ни постојао. — Поништење пресуде у интересу закона не тангира права странака ни у ком погледу; поништењем одлуке због прекорачења власти, права странака остају, но не против пресуда или поништених аката, него против судија који су акт извршили.

Када Касациони Суд пресуду донесену у последњем степену поништава, он предмет враћа другом суду истoga степена као што је био и суд који је поништену пресуду донео. Нови суд коме је предмет упућен, у својој одлуци, није дужан држати се правнога стајалишта које је заузео Касациони Суд. — Ако Касациони Суд нову пресуду касира из истих разлога из којих је касирао и прву, и ако је суд поново основао пресуду на разлозима који стоје у опречи са стајалиштем Касационога Суда, те ако је друга пресуда донесена у истом предмету и између истих парничних странака и нападнута на истим основима као и прва, предмет се упућује пред сједињена одељења Касационога Суда, која се састоје из најмање тридесет и три члана, да она донесу решење. Суд коме се после ове пресуде сједињених одељења предмет упути на суђење, дужан је држати се у свему правнога стајалишта које је обележио Касациони Суд у својој пресуди.

Пошто смо на тај начин истакли најглавније установе францускога Касационога Суда које наш грађански поступак не познаје, а које француски Касациони Суд највише карактеришу и које чине његова основна обележја, да видимо сада и у појединостима како је организован и на који начин функционише овај врховни суд француски. При излагању ових појединости ми ћемо се држати одличне књиге г. Ернеста Фе, саветника францускога Касационога Суда, где су организација и функције овога судишта у детаљу и документовано дате.*)

ЗАКОНОДАВСТВО КОЈЕ СЕ ОДНОСИ НА УРЕЂЕЊЕ И ФУНКЦИЈЕ КАСАЦИОНОГА СУДА. У погледу законских одредаба које се односе на француски Касациони Суд, ваља приметити, да нити организација нити функције Касационог Суда нису регулисане у грађанском судском поступнику, нити којим другим јединственим законом. Почев од декрета Уставотворне Скупштине од 27. новембра 1790., који чини основни закон францускога Касационога Суда, све до наших дана, његова организација и деловање, нормирани су једним дугим

*) *Ernest Faye: La Cour de Cassation. Traité des ses attribution, da sa compétence et de la procédure observée en matière civile suivi du code des lois, decrets, ordonnances et règlements. Paris. Librairie Marescq aîné. A. Chevalier-Marescq et cie, éditeurs, 1903.*

редом закона, декрета, наредба, сенатских одлука итд., које тек све заједно чине целину и дају потпуну слику о овом француском врховном судишту. У књизи коју смо поменули, израдио је писац и објавио на крају књиге, као свој приватни елаборат, кодекс свих закона и наредба које се односе на уређење и пословање Касационога Суда, који у многаме омогућава преглед у овоме великом броју законских одредаба.

ОРГАНИЗАЦИЈА. Као што смо напред поменули, француски Касациони Суд има три одељења: грађанско, одељење за жалбе и казнено. Он има 45 судија (саветника, *conseiller*), од којих најстарији носи назив *doyen*-а, старешине; има једнога председника и три председника одељења; једнога главнога бележника који води записник у свечаним седницама и општим скуповима, а по потреби службе и у одељењима; четири бележника-заменика, од којих тројица воде записнике и врше службу за време седница. Има осам седничких пријавника. — Уз Касациони Суд ради један нарочити адвокатски кадар, који се састоји из шездесет адвоката. Њих именује председник Републике и они полажу нарочиту кауцију. У погледу хонорара могу се са странкама слободно споразумевати, али их, према статутима адвокатскога реда, не могу наплаћивати судским путем. Могу пледицирати пред свима судским властима Републике, но они то не чине, и морају у сваком поједином случају тражити за то дозволу дисциплинарнога сената. — Председник Касационога Суда има титулу првога председника, а председници одељења титулу председника. Судије именује председник Републике и они су непокретни; морају имати најмање тридесет година старости. Први председник председава грађанском одељењу, а и осталим одељењима, када то нађе за потребно. Наредбом од 15. јануара 1826. он је додељен грађанском одељењу; он председава и општим седницама, а замењује га у овима најстарији председник одељења. — Судије, додељене једанпут једноме одељењу, остају стално у њему и само ако је које место у другом одељењу упражњено, могу га заузети, уз претходно одобрење првога председника и председника одељења које напуштају и у које улазе. — Одељења доносе пресуде у већу од једанаест чланова. Ако у одељењу не буде толико судија, оно се попуњује, према старешинству, из одељења која не држе седницу. — У свечаним седницама потребно је присуство најмање тридесет и три судије. — Свако одељење држи седнице трипут недељно а може, према потреби, држати и ванредне седнице. Седнице су јавне и трају четири сахата. — Позиве за свечане седнице, опште скупове и јавне церемоније, упуњује први председник, или, у његовом одсуству, најстарији председник одељења. — Судска вакација почиње код Ка-

сационога Суда 15. августа, а прекида се 16. октобра. Посао почиње сваке године у свечаној седници. Обичај је да у овој седници генерални прокурор или адвокат одрже беседу, у којој изјављују жалост за умрлим члановима, а адвокати полажу у овој седници сваке године поново заклетву.

ПОД КАКВИМ СЕ УСЛОВИМА МОЖЕ ПОДНЕТИ ЖАЛБА КАСАЦИОНОМЕ СУДУ. По правилу жалба на Касациони Суд нема одгодне моћи на извршивост пресуде донесене у последњем степену, сем случајева где то закон изрично допушта: у бракоразводним парницама, код пресуда изречених противу Државног Ерара итд. Ко хоће да на основу пресуде добије исплату из државне касе, мора претходно положити кауцију. — Жалба на Касациони Суд може се дати само противу пресуде донесене у последњем степену, сем пресуда против којих закон не дозвољава жалбу. Њу може поднети лице које је у парници било странка и које има интереса да се пресуда доњег суда касира; према коме пресуда није постала правоћна, било тиме што је пропуштен рок у коме се жалба имала предати, било пак тиме што се са пресудом, изрично или ћутке, задовољило. — Жалбом се може напасти само диспозитив пресуде, сем ако и разлози не садрже у себи нешто од диспозитива. — Пресуде донесене у првом степену не могу се напасти, јер су оне, чим је једанпут прошао рок за призив, постале правоћне, а предмет добио снагу *rei judicatae*. — Рок за предају жалбе је два месеца, од дана када је пресуда која се папада уручена противној странци или достављена на њен домицил. Овај се рок за француске колоније и остале удаљеније земље, према њиховој удаљености, продужава. — Жалба која није предата у овоме року, одбацује се по званичној дужности. Оправдању нема места, сем случаја више силе: због прекида саобраћаја услед непријатељске инвазије или политичких догађаја. — Странка се може одрећи права на жалбу, ако се са пресудом задовољила и пристала на њено извршење, изричито или ћутке.

НА КАКВИМ СЕ ОСНОВИМА МОЖЕ ТРАЖИТИ КАСАЦИЈА.

Као што смо напред поменули, француски Касациони Суд није ниуколикo трећа судска инстанција. Рђаво судити, рекао је једном приликом државни заступник Мерлен, и судити против закона, две су сасвим различите ствари. Ако Касациони Суд може и мора касирати пресуде које суде против закона, он не може касирати пресуду која суди само против здравога разума, која вређа додуше опште усвојене принципе, али на које законодавац није утиснуо печат своје власти. Странке су код призивног суда имале довољно могућности да учине

све изјаве и поднесу све доказе које су сматрале таковима, да се првостепена пресуда могла у њихову корист променити. Парнице морају имати једном краја, те се стога парница код позивнога суда коначно завршава. — Жалба се, према томе, може дати само на три основе: 1.) да је доњи суд повредио формално-правно правило 2.) да је повредио закон и 3.) ако постоји недостатак у легалној основи, случај где је образложење пресуде таково, да се на основу њега не може установити да ли је доњи суд у диспозитиву пресуде закон респектовао или не. Уколико нема разлога да се жалба одбије, Касациони Суд испитује у првом реду: да ли се пресуда може у целини касирати, ако не то, да ли се може касирати делимично. У оба случаја он испитује, у првом реду, разлоге формалне природе због којих би било места касацији, па затим разлоге који се односе на материално право. Ако пресуда због формалних недостатака не постоји, онда је испитивање материално-правних разлога сувишно. Код свакога разлога због којег би се пресуда имала касирати, поставља се још и питање: да ли он не представља и novum, који се код Касационог Суда не може употребити.

ПОВРЕДА ФОРМАЛНО-ПРАВНИХ ПРАВИЛА. Према пропису 7. чл. закона од 20. априла 1810., пресуде које су донесене у законитој форми, могу се касирати само због изричне противности са законом. Пресуде које није донео законом прописани број судија, које су донесене од судија који нису били присутни за време целе расправе, које нису јавно проглашене, које немају образложења, ништавне су. — У случајевима које предвиђа 480. чл. грађ. парбеног поступника, може се повреда формално-правних правила тражити код суда који је пресуду донео такозваном цивилном жалбом: ако је пресуда изречена у погледу нечега што није тражено; ако је досуђено више него што је странка тражила; ако суд није решавао у једном од главних захтева тужбе; ако у пресуди има противуречности итд. У овим случајевима не може се пресуда напасти жалбом на Касациони Суд. — Формално-правни прописи чија повреда повлачи ништавност пресуде, су и прописи који се односе на састав суда, на јавност расправа и јавно проглашење пресуда, које се мора видети већ из саме пресуде, и прописа о дужности суда да пресуду мотивише. Морају се поништити и пресуде где је повређено право одбране странака; ако је пресуда донесена на основу информација суда добивених ван контрадикторнога поступка, или, ако нису одржани рокови у којима је странка имала право да да одбрану, а странка није била у положају да на време уложи протест. — Формално-правни разлог за поништење пресуде је и случај, када је пре-

суда донесена од суда који није био састављен онако како то закон прописује. — Овамо иду и повреде свих формално-правних прописа о томе, како пресуда мора бити састављена; она мора бити датирана, морају у њој бити поменуте све судије које су у расправи учествовале, јер је то једини начин да се сазна како је суд био састављен. У пресуди мора бити поменут и државни заступник, у свима случајевима где закон прописује да се он мора усмено саслушати. Како пресуду потписује и бележник, није потребно да он у пресуди буде изрично поменут. Пресуда постоји тек од момента када су је председник и бележник потписали. — Пресуда мора садржавати и заглавље, увод, (*qualités*), у којем су наведена имена странака, њихово занимање и пребивалиште, њихови захтеви и чињенични и правни разлози. То је потребно да се у пресуду унесе због тога, јер се само на тај начин може сазнати у каквом је правцу расправа текла, установити да ли постоји *res judicata*, и омогућити Касационом Суду да врши контролу. Касациони Суд не узима, међутим, овај недостатак тако строго и поништава пресуду само онда, ако у пресуди апсолутно нема помена о битним околностима, а не и онда, ако су то случајне празнине и грешке, чија се исправка код апелационога суда и судбенога стола може тражити и противљењем, опозицијом. — Пресуде без образложења имају се такођер касирати. Образложење пресуде је гаранција за странке да оне нису донесене самовољно; оно је доказ да су молбе и докази странака озбиљно испитани и оно омогућава Касационом Суду да врши контролу над одлукама доњих судова. Ову формалну страну пресуде, да она мора бити мотивисана, испитује Касациони Суд пре свих осталих разлога на којима је жалба основана, јер ако је пресуда због повреде ових формалних прописа ништавна, сви остали и формално-правни и материјално-правни разлози на којима је жалба заснована, сами по себи опадају. Ипак, Касациони Суд овај разлог за ништавност не узима у обзир по званичној дужности, него само онда, ако је судија свесно и хотимице повредио законске прописе о образложењу пресуде. — Довољно је ако се из целине нападнуте пресуде могу установити разлози због којих је суд дао места или одбио предлоге странака. У сваком случају жалба је оправдана само онда, ако је судија од стране странака позван да се очитује на захтеве које су странке формално и прецизно ставиле. — Као и у нашем, и у француском грађанском поступнику, може призивни суд мотивисати пресуду примајући стање ствари и разлоге првостепене пресуде, уколико налази да су они довољни да одговоре на захтеве и предлоге странака, стављене у призивном поступку. Пракса код Касационога Суда не пока-

зује се, међутим, у погледу ових формалних недостатака пресуде тако строгом, и она одржава пресуду у свима случајевима, где је у њој дат ма какав разлог, изричан или имплицитан, најкраћи и најмањи, којим би се пресуда могла образложити; све дотле док се пресуда не губи у општим изразима, који ни у ком случају не могу значити одговор на прецизне захтеве странака, као што су изрази: да је молба основана, да се она није могла примити, да разлог није озбиљан итд. — У много случајева мотивисани су читави делови пресуде разлозима који су дати за друге делове, а који имплицитно садрже разлоге и за оне делове пресуде који нарочито нису образложени. Да би се пресуда могла поништити у недостатку образложења, потребно је да је необразложени део пресуде за подносиоца жалбе штетан.

ПОВРЕДА ЗАКОНА. Касациони Суд француски, као што је поменуто, постављен је као помоћ законодавној власти, са сврхом, да бди над тим, да судови респектују вољу закона. Законодавац је ставио у дужност Касационом Суду да бди само над применом францускога закона, а повреда страног закона не може бити разлог за касирање пресуде. Тумачење и примена страног закона изједначена је, према томе, са чињеничним стањем, које доњи судови установљавају без права Касационога Суда на контролу. Закон који је повређен мора бити још и писан; постојање обичаја установљава чињенични судија суверено. — Судови нису власни да контролишу да ли је законодавац прекорачио границе своје власти па да због тога неке законске одредбе не примењују, док су, међутим, акта која долазе од шефа извршне власти и неких административних власти, дужни проверавати, јер су ови учињени на основу законских овлаштења. Судови су према томе дужни уверавати се, нису ли административне власти изашле из граница које им је закон повукао. Судови не могу ове чине административних власти поништавати, али их могу сматрати таквим, који не постоје, и донети пресуду без обзира на њихове прописе.

Закон је повређен када је одлука донесена у противности са законским прописима, било да постоји очевидна повреда законскога текста, било да је судија рђаво тумачио текст закона, или ако је учинио погрешку у примени закона. Касациони суд је баш и створен у ту сврху, да настоји, да се закони примењују и тумаче увек и свугде у једном истом смислу и у једном истом духу. Тумачење закона ваља тражити, пре свега, у самоме тексту закона, па онда у његовом општем духу и упоређењу са његовим различитим одредбама. — Рђаво тумачење закона састоји се у томе, да се дејство закона проширује и на случајеве које закон није предвидео, или да се ово дејство без разлога сучава. Рђавој примени закона, проширењем, одговара

редовно повреда некога другога законскога текста. — Пресуда се може касирати само у случају ако диспозитив пресуде одлучује противно закону, без обзира на повреду закона коју садрже разлози. — Ако се пресуда оснива на разложитим мотивима, она се не може касирати због осталих мотива, иако су они рђави. Ррђав мотив има се сматрати да не постоји, ако пресуда може опстати на другом правном разлогу, који је у пресуди дат, или ако га Касациони Суд, претпостављајући да за то постоји довољно установљено чињенично стање, може допунити или заменити добрим мотивом. То Касациони Суд може учинити по званичној дужности, у интересу одбране, ако она и није указала на њега, но само под две претпоставке: да се ради о једном мотиву чисто правном и да је чињенично стање довољно установљено, те ако правни мотив који даје Касациони Суд није био пред доњим судом оспораван формалним захтевима странке, на које је судија пропустио да одговори, јер би у том случају пресуда могла бити поништена услед недовољне мотивације. — Делокруг је судија дужан испитивати по званичној дужности, и када суд доноси пресуду, он самим решењем у меритуму предмета признаје да има власт и делокруг да у предмету поступа, те се има сматрати, да та констатација постоји увек имплицитно у диспозитиву пресуде, тако да због недостатка делокруга и прекорачења власти има увек места поништењу пресуде. — Исти је случај, када су пред различитим судовима, у последњем степену, и међу истим странкама, донесене две противне пресуде. У том се случају доцнија пресуда поништава и предмет упућује доњем суду на поновно суђење. Постоји мишљење да се ово поништење мора изрећи и онда, ако доњи суд није био упозорен да је у том предмету већ донесена пресуда, те би према томе ово био један *novum* који се код Касационога Суда не би могао употребити. Касациони Суд не држи се, међутим, овога стајалишта, већ ни због тога, да би омогућио извршење пресуде, јер је једновремено извршење две пресуде немогуће. — Приговор *rei iudicatae*, према сталној пракси, не може се употребити први пут код Касационога Суда, јер се не сматра да је он *ius publici*. — И у погледу противречности две пресуде важи правило, да противности морају садржавати диспозитиви пресуда а не њихова образложења. — Ако чињенично стање ствари у пресуди доњег суда није установљено у тој мери, да би на основу њега Касациони Суд могао оценити да ли је закон примењен правилно, постоји случај недостатка у легалној основи, (*défaut de base légale*.) Тај случај постоји када суд установљава нпр. да је кривица ту и да одговорност постоји; да постоји застара, да је једно лице трговац, не наводећи чињенице на основу којих је то установио. Ако је

мотивација изречена сувише уопште или нејасно, тако да Касациони Суд не може да изврши ревизију; када доњи суд установљава да постоји и кривица и штета, али их не доводи у каузалну везу; ако доњи суд чињенице није установио са довољно прецизности, тако, да на основу недовољно установљених чињеница Касациони Суд није у положају да контролише примену закона на чињенице итд.

НА КАКВИМ СЕ ОСНОВИМА, С ОБЗИРОМ НА ЊИХОВ НОВИТЕТ, МОЖЕ ТРАЖИТИ КАСАЦИЈА. Правни је пропис да се пресуда донесена у последњем степену не може напасти на основу таквих разлога и срестава које подносилац жалбе није употребио изричито или имплиците већ пред судом чију пресуду напада. Не може се пресуда напасти на основу разлога и средстава који од доњег суда нису оцењени, сем случаја где је то суд био дужан учинити по званичној дужности. И у овом последњем случају, међутим, може Касациони Суд узети овака средства у обзир само онда, ако се она оснивају на чињеницама и доказима који су били поднесени доњем суду и од којих странка није доцније одустала. Потребно је да је на ове околности ма на који начин била свраћена пажња судије; то је могла странка учинити и на тај начин, што је тражила, да се првостепена пресуда потврди, чиме је у целини усвојила и разлоге првостепене пресуде у којима су предлози странака изнесени. Жалба на Касациони Суд може се дакле одбити само у случају, ако је основана на разлозима које је странка пропустила да изнесе пред доњим судом, а то је могла учинити. Овај изузетак не односи се на приговоре који се тичу формалних неправилности пресуде.

ПРАВНИ РАЗЛОЗИ. Не могу се сматрати новима разлози који се оснивају на повреди текста закона који је судија имао да примени и то ни онда, ако је странка пропустила да своје захтеве или одбрану оснива на томе тексту, или ако се погрешком позивала на други текст. Сматра се да су странке, износећи чињенично стање, позвале судију да се изјасни у смислу закона, остављајући му да он, коме то спада у дужност, сам пронађе текст закона. Разлог је само у томе случају чисто правни и може бити употребљен први пут код Касационога Суда, ако ради његове примене није потребно никакво установљење и оцењивање чињеница, које нити су наведене, нити су узете од доњег суда у обзир, у њиховој вези са нападнутим диспозитивом пресуде. Под истим условима који су овде изложени, Касациони Суд може, по званичној дужности, у интересу одржања пресуде, допунити или заменити рђаве разлоге пресуде исправним и добрим разлозима. Пресуду може касирати пак само у случају ако је закон повређен у диспозитиву пресуде.

Др. Е. Богосављевић

Први конгрес међународног удружења за кривично право (3)

Трећа је тачка програма била следећа:

Да ли треба пропагирати рад робова ван апсане, у слободи „in aperto“ и ако треба, како да се организује?

Што више продире идеја да се кривац за време издржавања казне поправи, а не само да казну издржи, тим више се траже начини да се то поред данашњег система казне постигне. Питање издржавања казне није први пут на овом конгресу претресано. Већ је конгрес у Риму 1885, донео резолуцију, по којој се препоручује рад у слободи у оним земљама које су за то погодне. А када је 1905. год. одржан конгрес у Будимпешти у 9 тачака је већ израђен програм и главни принципи, који би се имали примењивани.

Приговори и одговори на рад „in aperto“.

Са радом на слободи казна се ублажује, vele противници. Роб који може да ради у слободи, осећа се као да је у правој слободи, а тиме казна губи од своје строгости и од оног свог другог дела, од застрашивања.

Одговор је ово: Сврха је казне не само испаштање, него и то да се кривац за време издржавања казне поправи. Са самом строгошћу казне овај се резултат не може постићи. Што се пак застрашивања тиче, искуство је показало да су у поврату они кривци, према којима се није испитивало шта их је навело на зло и који се нису постепено припремали за потпуну слободу. Испаштање и застрашивање као једина средства нису дакле довољна.

Наводи се и то, да рад ван казнионе вређа јавно мишљење да јавна појава робова неугодно утиче на грађане.

Против овог приговора стоји то, да суров начин издржавања казне, који је скоро увек и штетан, још у већој мери мора да револтира јавно мишљење. А што се тиче појаве робова јавно, тај приговор не стоји пре свега зато, јер у већини случајева организовани рад у слободи не значи појављивање робова по местима где људи у масама живе, него на против такви се радови подузимају на изолованим местима или таковима где је додир са светом најмањи. Ми на пример ако и немамо колонија ипак је наша земља доста ретко насељена, те рад по пољанама, не може имати тај ефекат што му се приписује. Иначе се данас тамо где је овај начин уведен не воде

робови пешице, него их пренашају са зато удешеним аутобусима, а тиме се и у времену добија.

Даље се приговара да рад робова може да нежељено штетно утиче на рад професионалних раденика.

Ни овај приговор не стоји, јер ако би то стојало, онда би и досадањи рад робова у казниони морао показати ове резултате; међутим то није запажено. Циљ рада у слободи није да се изазове нека конкуренција у јефтином раду, те се зато ти и такви радови и не организују на бази конкуренције. Може се рећи још и то, да сваки човек има права на зараду, па тако и роб.

Даље се наводи и тај приговор да је рад у слободи опасан по дисциплину робова. Робови се слободније могу договарати, услед тога се могу лако удружити на завере. Робови иначе склони на зло, могу лакше да воде неморалне разговоре и т. д.

Ван сваке је сумње да је у затвору договор и додир робова тежи, да се све горе наведене околности лакше дају спречити него у слободи. Када се ово зна, онда не остаје друго него да се предузму такве мере, које су кадре да спрече немиле последице те заједнице. А то је, да мора бити нарочит надзор, да се морају удружити такви робови који су мање опасни од оних који су опасни по друге. Заједница мушких и женских не може се никако дозволити. Из искуства је запажено, да они који су заузети својим пословима у масама, мање се баве мишљу на бегство, него они који се налазе у самицама или строгим затворима. Што се пак тиче тога, да се робови у слободи могу у додир ставити са странцима, да могу нежељене ствари, књиге, алкохолна пића и т. д. додати, одговор је да се поред доброг надзора све ово може спречити.

А сада да напоменемо предности рада о којем је реч.

Роб коме се дозвољава да у слободној природи ради, свестан је да му се чини добротворство, а то ће на њега благотворно утецати. Ако је роб осуђен на принудни рад и да ради за друге, не може му се одузети здравље и зато ће сваки роб радије вршити послове на слободном зраку. Према томе тешко да ће се наћи роб који би нарушио ред и наређења па да му се одузме повластица да ради у природи и да буде враћен у затвор.

Рад у слободи је једна постепена етапа ка потпуној слободи. Роб се обучава и приуговљава за друштвен слободан и нормалан живот, а то је од главног значаја.

Рад у слободи даје прилике да роба упознамо и изучимо, да ли ће се он прилагодити у будуће социјалном животу или су његове наклоности према злу остале.

Помоћу робова може се предузети такав посао у којем ће држава или неки општи интерес имати добити.

Апсане ни онда када су по савременим потребама сазидане, не пружају могућности за многе, а још мање за све врсте радова. Робовима пак треба дати прилике да свој рад, на који су навикли наставе, да га не занемаре, да се од њега не одуче. Роб који се за време издржавања казне одучи од свог редовитог заната и рада, биће по свој прилици штетан, или бар опасан по друштво када се у њега врати.

Једна од највећих предности рада у слободи јесте то, што ћемо на овај начин најбоље омогућити да се створе здрави услови за робове и њихову околину. У раду на слободи има најмање епидемије и најмање душевне депресије. За морал робова је несравњиво боље да раде на слободном зраку него у апсани. Телесно слаби, у већини случајева могу само на овај начин да издрже казну.

Казна лишења слободе није циљ сама по себи, него је она једно средство да се постигне циљ. Прави је циљ да се роб морално и социјално одгаји и да се подобним учини за нормалан живот. Научити и прилагодити на рад јесте центрум тог васпитања. Али тај рад мора бити тако изабран да одговара хигијени, моралу, вештини и друштвеним приликама.

За оне који имају краткорочне, као и за оне који имају врло дугу казну да издрже, а уједно су опасни зликовци, има се изузетак чинити, јер је за те најбоље да казну издрже у апсани. То тако захтева општи интерес.

У нашој држави имамо два велика места где су робови на овај начин запослени. То је Лепоглава и Митровица. Лепоглава као и Митровица поседују свака преко 800 јутара земље. У њима се поглавито земља обрађује и то у Лепоглави близу 200, а у Митровици близу 700 јутара ораће земље. У Лепоглави има близу 600 јутара шуме; остало је паша, виногради, баште и т. д.

У Француској је овај рад у слободи уведен још 1852. год.

Италијански пројекат кривичног закона предвиђа рад у слободи, као један начин издржавања казне.

У Енглеској овакав рад је уведен као једна етапа казне. У Швајцарској је 1890. уведен рад на слободи.

У Белгији у Мерксплау је систем овога рада примењен са врло великим успехом.

Важно је још напоменути, да је држање робова по апсанама оправдано онде, где то одговара потребама земље и климатичним приликама. Народи на северу у своме нормалном животу и раду, остају увек под кровом, јер су на то приморани због климатичних

прилика, где је поднебље благо и где се већина дана ван затворених одаја проводи. Кад пак ствари тако стоје, онда се не може сматрати да је рад ван апсане нека нарочита повластица робу, већ да је то једна природна потреба.

Интересантно је напоменути, да је на конгресу г. Левит професор на универзитету у Вашингтону једини био, који је неповољно мишљење дао о систему о којем је реч; наводећи да се чувамо сувише велике илузије о раду робова ван апсане, јер тврди да резултати овог начина нису били најбољи у Сједињеним Државама. Важи то у првом реду за кривце који су у планинама и горама били за послени, — вели господ. Левит — јер су ови остали онакви исти покварени кривци, као што су били кад су казну наступили. У другом реду је нагласио да се искуством испоставило да је надзор над робовима у слободи врло тежак.

Како су пак сви учесници конгреса сложни били у овом питању то је прихваћена следећа резолуција:

Сматрајући да је рад у полуслободи „in aperto“, ако је сходно подобностима појединих лица организован, најуспешније средство за поправљање кривца, конгрес даје израза жељи, да ова установа добије што ширу примену; она ће се примењивати према обичајима и економним условима појединих земаља. Конгрес сматра да систем „in aperto“ може бити са успехом примењен само према оним робовима који се зато подобним укажу, пружајући гаранције за поправљање и морално напредовање тако, да се постепено могу упутити у друштво.

(Наставиће се).

Др Јулије Дохањ
адвокат Нови Сад.

Борба за право

I.

Мислим, да није сврха овога гласника, да се у њему пишу поучне расправе о појединим детаљним питањима приватног, трговачког или кривичног права, какве се могу наћи у сваком правном каталогу, и које су се од 2000 година до данас нагомилале у небројеним монографијама.

Већ је Јустиниана спопала велика срџба, што је у његову времену до неизмерности нарастао број коментара и расправа о грађанском закону, те је стога једноставно забранио писање о његову кодексу.

Ihering је у години 1866. шаљиво писао о томе, да је *ius civile* од римског времена толико писано, да би грожђе грађанског права, које се већ 2000 година налази под пресом, и услед најјачег притиска дало само још неколико слабих капи вина. Он каже, да су „људи чудни, што они — када у опште већ није могуће паметно ново мишљење о некој ствари, — тада, место да усвоје једно већ постојеће паметно мишљење, они радије напишу нешто бесмисленог, али властитога.“ — „То је исто као са децом, те се више воле властита бедаста деца од туђе паметне.“

Сматрам, да расправљање старих правних спорних питања и чисто теоретска разматрања треба да се препусте правним часописима. Међутим потребно је, да овај гласник као прави и пажљиви посматрач живота и правосуђа подигне свој глас тамо где су неопходно нужне новоте и промене и да заузме став против новотарија, које подривају основе постојећег права, те да на тај начин овај гласник ствара јавно мишљење.

Адвокатска је традиција борба против зла, и онда, кад за успех нема још изгледа. Енглези кажу: *The price of freedom is eternal vigilance* — „Цена слободе је вечна будност“. Ништа на свету не долази само од себе; само хаос долази сам. Све што друштво ужива доброга, резултат је борбе и снаге. У времену, кад постоји мир и напредак, склони су људи слободу сматрати за увек обезбеђеном. Но, зло долази преко ноћи, и ако јавно мишљење није организовано, ако борба за слободу, за напредак, за правду није организована, касно је то покушати, када је зло већ ту.

Зато треба створити јавно мишљење у сваком крају земље. Познато је, како је јавно мишљење правника деловало на судску праксу и на законодавство у Мађарској. Примера ради спомињем, да је законито наследно право ванбрачне деце у заоставштини матере признато по судској пракси зато, јер су неки адвокати своје тада смешне тужбе неуморно опетовали и водили до трећег степена и неустрашиво регистрирали у штампи.

Знамо, колико је било случајева, да су бранитељи у неким случајевима „*Justizirrtuma*“—а путем неустрашене храбре критике судског поступка у јавности постигли на крају ослобођење погрешно пресуђених невиних.

У другим крајевима наше земље, где адвокатура пре рата није била слободна и није имала нарочите традиције, створене су сада друштвене организације адвоката, а код нас, где има адвокатских традиција у борби за право, нема адвокатског удружења. Ваљда ће овај

гласник бити способен створити схватање за важност организовања јагнога мишљења.

Код Римљана против строгости и крутости „*ius strictum*“-а, кодифицираног закона, живот је нашао себи пута, да путем преторског праве (*ius pretorum*) то јест решидаба судских власти у провинцијама унесе у строг и крути свет закона дух „*equitas*“-а то јест обзира према захтевима социјалног и економског живота, према захтевима праведности.

Од тога доба је увек судска пракса била она, која је духом *equitas*-а увек пробила зидове закона, и много пута је судска пракса против закона остварила начела правде, која су тек касније постала кодифицираним законима.

Да споменем само један одлични пример из ближе прошлости грађанског правосуђа: немачки и аустријски Reichsgericht и по њима Curia при крају рата и после рата признали су против начела облигаторног права „*contrahentibus contractus est lex*“, — ипак начело, да се испуњење уговором примљене обавезе може сматрати услед промене економских прилика онемогућеним, и обвезана странка се разрешава обавезе, ако би испуњење уговора за обвезану странку значило материјалну пропаст, а за повериоца пак несразмеран добитак. Ова пракса је била вођена искључиво обзиром праведности, јер није праведно, да се поверилац само услед промена вредности услуге и протууслуге без икакве заслуге обогати, а дужник само услед промењених валутарних односа пропадне или даде веровнику многоструко више, него је добио. Немачко, аустријско и мађарско законодавство је после рата само ескомптирало тенденцију судске праксе, када је у поратном законодавству створило законе и институције, у томе смислу. У последње време су опет створили законе о накнадној валоризацији, у којима су обратно хтели спречити, да дужник услед падања валуте са смешном свотом испуни обавезу, и ако је износ обавезе фиксиран био. Код нас је ликвидациона наредба донекле водила рачуна о потреби сторнирања неких послова услед промене економских прилика.

Правничко јавно мишљење треба да се неуморно и неустрашиво и онда бори, све ако и нема изгледа на непосредан успех, да би се та тенденција у правосуђу даље очувала.

Мислим, да је инстинктиван осећај недостатка те тенденције побудио господина Дра Павласа, када је у овоме листу тражио, да се правници баве питањем, како би се могло реципирати у правосуђу и у законодавству обичајно право свакодневног живота.

Неке примере желимо овде расправити из кривичног и грађанског правосуђа, у којима треба желети, да се бар донекле приближи судска пракса начелима „freier Rechtsprechung“-а.

Годинама се већ говори и пише прилично једнодушно о судској пракси гледе §§-а 91. и 104. српског кривичног закона, о увреди Његовог Величанства и о увреди власти.

Но не ради се овде о конкретним случајевима, који неки пут имају трагичне последице, јер не би било опортуно или праведно, ово питање на подлози конкретних случајева расправљати, особито ако је конкретан случај још „sub iudice“.

Да говоримо пре о преступу увреде Њ. В. Краља.

Ово кривично дело је већ стална рубрика штампе. Пријава због овога дела постала је у опште омиљени начин приватне освете, а много пута и злонамере локалних ситних властодржаца, и услед тога одигравају се у судској дворани често сасвим немогуће сцене. Томе би сама судска пракса могла и требала стати на пут.

Долазе неписмени 60-70-80 година стари и за живот неспособни људи, а камо ли за политичке нападаје, који се каткад и данас још играју политичким појмовима, које су учили пре 60 година. Једва су способни говорити, а имају да се бране пред судом, што су „речима увредили Краља“. При томе у неким случајевима они немају ни појма о томе, каква династија седи на престољу наше државе, неки од њих убеђени су, да је владар Фрања Јосиф или неки његов син. Други пут младићи, који су у биртији попили 2—3 чаше вина, и тамо су хтели показати своју мушку снагу у псовкама, којима народ никад није приписивао првобитни значај тих речи.

Речи имају свој самостални живот. Некад су имале везу са сексуалним животом, данас се чују од деце и од женске, много пута, од господе и у друштву дама, и сваки знаде, да је њихов првобитни значај већ одавно престао играти улогу при примени истих. Но, ако један такав мало напит младић, употреби такву псовку, такву реч против Бога, сваки знаде, да се не срди на Бога, да нема озбиљну намеру увредити Бога. Нико га не пријављује зато, па ни ревни локални ситни властодршци; но ако случајно у истој реченици у истој вези изрече реч „Краљ“, онда се стави у покрет један огроман, моћан апарат, и на тај начин стварају се у земљи месечно на стотине неки измишљени непријатељи владара, и сирома грешник после кратког времена налази се у центруму једне озбиљне достојанствене дворане, и чује, да је он постао опасним политичким елементом.

Закон сам, који то прописује, створен је пре деценија када је начин владања био много више личан, додир између владара и по-

даника у овој земљи био чешћи и ближи. Данас је дистанција велика, лично мешање владара ређе и без политичке потребе и буквална крута примена овога закона са стране судске праксе у супротности са појмовима једне демократске државе води до тога, да се постепено представља у овим парницама слика једног „Polizeistaata“, где полиција, денунцијанти улазе у породични живот, у најинтимније састанке грађана, и из слушаних речи се створи „политички“ злочин.

Само судска пракса би могла томе стати на пут. Требало би више рачуна водити о обичном начину свакодневног разговора, о средини где су пале речи, о људима, о њихову васпитању. Уопште требало би да се употреба извесних већ сасвим уобичајених псовки свакодневног језика само у том случају прими узроком поступка, ако се а limine из околности, из ситуације, из личности заинтересованих, из средине може озбиљно закључити намера увреде Краља. И ако је Министарство по закону дало свој шаблонски налог за гоњење, суд је позван да индивидуализира, и да донесе решење о обустављању истраге, о стављању под оптужбу итд. И овде оптужба треба да докаже те ствари, као што то према већ усвојеном рачелу иначе бива, из којих се може закључити та кажњива намера, а не обратно, како је данас, да оптужени мора очајно да се брани, да му није било на памети врећати, што у већини случајева и одговара истини.

Сличан је случај са §-ом 104. срп. крив. зак.

Судска пракса је тако формалистичка, и тако опширно тумачи законски израз о „увреди“, и „у смотрењу званичног рада“ да се као у сваком „Polizeistaatu“ скоро свака отворена храбра критика власти органа управе и судова већ сматра као crimen lesae majestatis против свете бирократије.

Форманистичка, опширна примена појма „увреде“ данас под појам увреде обухвата не само напад на част чиновника, већ сваки оштар глас, који се у дебати употреби и пракса у томе тако далеко иде, да изгледа, да је пракса тога мишљења, да је закон хтео васпитати народ, добре елегантне манире проширити, а не казнити нападај на част чиновника, то јест части чиновника дати већу сатисфакцију него другима. При томе пак ова претерана заштита баш није тако потребна коректном, савесном и сусретљивом чиновнику, који у већини случајева са овим његовим понашањем и без те заштите ужива топлу симпатију и искрено поштовање, већ настаје кадкад хладнокрвно изазивање са стране агресивног чиновника, који свесно провоцира на критику и често даје повода огорченом незадовољству публике, које се неки пута изрази у оштријој форми. При томе

поред протеста против таког поступка у већини случајева погођено лице није ни мислило ни на какву „увреду“.

Сигурно је, да се у једној демократској држави закон не може тако тумачити, као да би циљ законодавства био нагонити грађанима сервилно ћутање и подмукло покоравање на место отворене критике, и храбре искрености.

Са једне стране дакле требао би широкогруднији обзир према узроцима, који су побудили оптуженога, са друге стране пак строжија оцена поступка јавног чиновника, донекле као хонорирање недовољне селекције, и васпитање чиновништва у тој мери као публике.

На крају пак како гледе увреде Њег. Величанства, тако и гледе увреде јавног чиновника, судска пракса у примени казне не показује ту тенденцију, коју иначе много пута можемо опазити, која је тенденција баш у кривичном праву од опште признате кардиналне важности: Да се у случају мањкајућег наређења и недостатка императивне забране од два закона има применити блажи. Закон, који је проширио овамо делимично српски казнени закон, није изричито ван снаге ставио у погледу девете главе српског казног закона општи део нашег крив. закона. Услед тога § 92. кривичног закона требао да се примени у случају таквих оптужаба у толико више и широкогрудније јер су оба деликта у пракси већином у афекту, узбуђењу, и скоро никад из ниских побуда извршени. Кад судска пракса, како је то факат, сама види, да су те застареле казне и дефиниције закона престоге, онда се не може приговарати § 92. то, да су казне српског закона минималне ставке, како српски закон заиста при појединим делима каже, јер и у нашем закону свака казна има доњу границу, која је такођер минимална, док § 92. ју не снижава.

Кад се прочитају одлуке слављеног „доброг судије“ Француске Magnaud видићемо, да је овај бесмртан узор судца истражио најсакривеније тенденције закона, којима је великим трудом и духовито образложио своје пресуде, које су гласиле против слова закона, против формалности закона, ако је нашао, да се у закону налази једна застарела крутост, строгост.

У другом нашем чланку видећемо примере из грађанске судске праксе, где ову тенденцију тражимо.

Минимална граница казнене санкције за увреду Владаоца

Српски Кривични Закон од 29. марта 1860. кажњава у § 91. б) увреду владоца са затвором од 3—10 година. Томе §-у додана је једна каснија допуна, која гласи: Казна ова ни у ком случају не може се спустити испод најмање мере. Према томе је затвор од 3 године најмања казнена мера, која се за увреду Владаоца може да одреди.

Законска снага девете и десете главе с. к. з. у којима је и овај § садржан, проширена је Указом Министарског Савета од 25. фебруара 1919. на цело подручје наше државе.

Од тога времена постоји на нашем правном подручју пракса, да се код казнене санкције § 91. б) с. к. з. не примењује § 92. к. з. Овоме § 92. к. з. аналоган је § 62. с. к. з. чија је примена на србијанском правном подручју, у колико се ради о увреди Владаоца, суспендована.

Међутим су доцнијим Указом Министарског Савета од 16. марта 1921. проширени на цело подручје наше државе §§ 1—82. с. к. з. дакле у место последње алинеје § 91. б) с. к. з. стаје на снагу за наше правно подручје постериорна установа § 62. с. к. з.

Долажењем на снагу овог новијег Указа, а с њим и § 62. с. к. з. није се у погледу најмање измере казни за увреду Владаоца пракса ни у чему изменила. Ова пракса нашега правног подручја не да се оправдати ни са гледишта социјалне правде, а исто се тако може доказати, да је и на закону неоснована.

Са гледишта социјалне правде и основног принципа криминалног права даде се тој пракси приговорити то, што у систему српског и нашег кривичног закона има много тежих деликата, који се шта више називају и злочинима, а кажњавају се много блажом казном него што је санкција § 91. б) с. к. з. Увреда Владаоца спада међу вербалне деликте, који се у свим модерним законодавствима третирају као најблажи.

Казнена санкција § 91. б) с. к. з. не да се оправдати ни са гледишта система наших кривичних закона. У смислу чл. 53. Закона о Штампима кажњава се увреда Владаоца почињена штампом затвором од 1—5 година, која се казна у даним околностима може да спусти и испод минималне границе.

Закон о Штампи стао је на снагу 1925. године, дакле у време, када се штампа већ сматрала једним од најачих средстава за покретање јавног мишљења. Према томе је непропорно, да је увреда Владаоца почињена штампом далеко тежи и квалификованији деликт од обичне увреде § 91. б) с. к. з. Члан 53. Закона о Штампи је коректура § 91. б) с. к. з. и са гледишта социјалне правде као и са гледишта система наших кривичних закона. Казнена санкција § 91. б) с. к. з. не одговара ни правној свести ни интенцији нашег законодавства, па је према томе чланом 53. Закона о Штампи законодавац указао на оно, против чега се и сама судиска етичка свест мора да бори.

Колизија између судиске етичке свести и установе последње алинеје § 91. б) с. к. з. може да се реши на задовољство прве и из саме интерпретације закона.

Док §-у 91. б) с. к. з. није била додата његова последња алинеја, могла се казна за увреду Владаоца помоћу § 62. с. к. з. спуштати до на један дан затвора. Ступањем на снагу последње алинеје искључена је код увреде Владаоца примена § 62. с. к. з. Ово законско гледиште непрепорно је за србијанско правно подручје.

На нашем и осталим правним подручјима ствар стоји много другачије. Указом Министарског Савета од 25. фебруара 1919. проширена је девета и десета глава с. к. з. у којима је садржан и § 91. б) с. к. з. на наше правно подручје. Овај § искључио је за увреду Владаоца примену § 92. к. з. Ово гледиште владало је све до 16. марта 1921. када је стао на снагу Указ Министарског Савета, којим се проширују на цело подручје наше државе и §§ 1—82. с. к. з. Тим указом изражено је, да се у случају увреде Владаоца § 62. с. к. з. чија примена је на србијанском правном подручју искључена, може да примени на нашем правном подручју. Као што је Указ од 1919. године и то са последњом алинејом § 91. б) с. к. з. суспендовао примену § 92. к. з. тако је исто Указ од 1921. године са § 62. с. к. з. дерогирао последњу алинеју § 91. б) с. к. з.

Кад би девета и десета глава с. к. з. била проширена на целу државу истовремено кад и §§ 1—82. с. к. з. било би непропорно, да последња алинеја § 91. б) с. к. з. остаје на снази и на нашем правном подручју. Међутим кад је стао на снагу Указ од 1921. године, којим је § 62. к. з. проширен на целу државу, припадао је § 91. б) с. к. з. већ комплексу нашег кривичног закона, јер је девета и десета глава с. к. з. надоместила одговарајуће главе нашег к. з. Како је § 62. с. к. з. опречан последњој алинеји § 91. б) с. к. з. те истог правног карактера и новијег датума од ње, евидентно је, да ју је ставио ван снаге.

Да је услед Указа од 1921. године последња алинеја § 91. б) с. к. з. и ако контрадикторна §-у 62. с. к. з. и надаље требала да остане на снази, законодавац би то у Указу од 1921. године изричито био споменуо, али он то није учинио. Ипак је законодавац и овде хтео бити још јаснији, па је у III. делу Указа од 1921. казао, да у колико би §§ 1—82. с. к. з. дошли у сукоб са одредбама казних закона наше покрајине, да се има применити онај закон, који је блажи. Другим речима, кад је III. део Указа од 1921. године стао на снагу, припадала је последња алинеја § 91. б) с. к. з. већ одредбама казног закона нашег правног подручја и према томе је у случају одмеривања казни за увреду Владаоца морала бити искључена од блаже установе § 62. с. к. з.

Ресумирајући овај кратки приказ можемо казати, да је установом III. дела Указа од 16. марта 1921. године стављена ван снаге последња алинеја § 91. б) с. к. з. применом блаже установе § 62. с. к. з. која омогућује, да се минимална граница казнене санкције за увреду Владаоца спусти далеко испод ставке коју одређује § 91. б) с. к. з.

Др. Сигмунд Хандлер.

Социјално осигурање у данашњој Русији.

У социјалном осигурању у Унији социјалистичких совјетских република написао је једну студију Н. Ј. Биковски, који је као стари пропагатор осигурања радника у Русији већ од године 1913. учествовао у оснивању и развитку истога. Његова је брошура објективна и слободна од партијске једностраности те је способна за упознавање тих нових гледишта, према којима се ограђује у данашњој Русији највећи привредни фактор: жива радна снага са обранбеним институцијама.

Након преврата у Русији уследио је ратни комунизам, према којем је за рад способан народ био обвезан радити за државу. Држава пак је преузела обавезу снабдевати народ са свима потребним средствима живота и то: са храном, станом, оделом и т. д. Пошто је према томе постојао општи принцип, да се држава има бринути за народ, није био потребан један посебан закон за осигурање радника.

Када се у години 1921—22. испоставило, да се држава не може

водити према принципима ратног комунизма, одустало се од тога и прешло се на нову привредну политику. Држава је створилаitrust-е, предала је тимаitrustима вођење државне велике индустрије, снабдевала их са новчаним средствима и тиitrustи морали су радити на трговачкој бази. Када се али индустрија води у смислу трговачких принципа, онда се мора тачно израчунати трошак продукције. Но пошто у трошак продукције спада и неговање, поправак и чување радне снаге, то се је у оквиру те нове привредне политике јавила потреба поновног закона о осигурању раденика, нарочито и из тог разлога, пошто се је поред државних индустријских подuzeћа јавио велики број јавних и корпоративних погона, велики број приватних, концесионираних и у најам датих подuzeћа, на које је држава могла пренети трошак осигурања раденика. За раденика важи тај, који за награду ради код другога.

На основу тих околности је донео савет народних комесара 15. новембра 1921. год. закон о социјалном осигурању оних особа, које за награду раде. Овај закон сачињава део општег радног кодекса, према којем социјално осигурање садржи у себи: а) медицинску помоћ, б) плаћање помоћних свота за пролазну неспособност рада (болест, незгода, карантен, трудноћа, порођај, нега болесног сродника), в) плаћање надопуне помоћи (за време дојења детета, у случају смрти, набавка нужних средстава за болесника) г) помагање незапослених, д) помагање инвалида, е) плаћање помоћних свота сродницима раденика за случај смрти или нестанка хранитеља.

Организација т. ј. спровођење социјалног осигурања припада с једне стране комесаријату за народно здравље у колико се ради о медицинској помоћи, а с друге стране комесаријату за рад у питањима помоћних новчаних располагања. У комесаријату за народно здравље је организовано једно одељење за медицинску помоћ осигураника, које одељење заједнички ради са једном конференцијом радничких осигураника. У истом смислу постоји та организација у провинцијалним здравственим звањима, где споменуто одељење заједнички ради са конференцијом радничких осигураника. Ово централно одељење код комесаријата за народно здравље и провинцијална одељења врше сав посао медицинске помоћи за осигуранике и њихове сроднике, организују и издржавају болнице, финансирају их, постављају нужно особље и т. д.

Остали део социјалног осигурања врше органи за осигурање, који спадају под комесаријат за рад, где постоји централна администрација осигурања, која дели рад између осигуравајућих благајна свих губер-

нија и разних осталих рајона. Контролу над тим осигуравајућим благајнама врше радничка звања у појединим рајонима. Спровађање социјалног осигурања је по закону додељено споменутиим осигуравајућим благајнама.

Члан је осигуравајуће благајне без изнимке свака особа, која ради за награду без обзира на то где ради, да ли у приватном или државном подuzeћу, да ли је регистрирана у осигуравајућој благајни, да ли су плаћене осигуравајуће пристојбе или не. Та проста чињеница, да једна особа ради за награду чини аутоматично, да раденик или намештеник припада благајни и осигурава њима с тиме све предности осигурања.

Карактеристична је у тој организацији та околност, да је опште збрињавање раденика сконцентрисано у један орган код сваке врсте неспособности рада и беспослености, што је јако важно у погледу трошка организације, који трошак у Русији данас не изнаша више од 7—8%. Исто тако карактеристична је и та околност, да осигураници имају пуну аутономију, те су из администрације целог осигурања тотално искључени послодавци, државне привредне установе и приватни предузимачи.

У погледу финансијског спровођања социјалног осигурања пада у очи следеће:

1. Раденици и намештеници су ослобођени од сваког доприноса за социјално осигурање. Осигуравајуће пристојбе плаћају подuzeћа, институције, погони и особе код којих су запослени раденици.

2. Разне погубелности осигурања немају посебне фондове, него постоји један општи осигуравајући фонд. Код појединих осигуравајућих органа налазећи се фондови сачињавају део општег унијског фонда.

3. Не постоје специјални фондови за осигурање дуготрајних обавеза н, пр. код инвалидског, удовичког или сирочадског осигурања, пошто се не сматра за нужно, да се ради осигурања тих обавеза неки капитал акумулира. (Немачка и Аустрија су исто тако одустале од система капитализирања).

4. Тарифе и висине појединих помоћи су тако нормиране, да се из прихода осигуравајућих пристојба мора моћи испунити сваковрсна обавеза социјалног осигурања. То је на тај начин да приход мора бити довољан за испуњење обавеза.

5. 10% свих осигуравајућих пристојба иде у државну касу као резервни фонд социјалног осигурања и који служи као регулатор опште финансијске базе социјалног осигурања.

Просечна тарифа осигурања сачињава 14% награде свих раденика

и намештеника Уније. Но поред тога постоји нормална тарифа и предносна тарифа. Предносну тарифу плаћају: административни апарат државе, железница, водне транспортне установе, индустрије за огревна средства, школе, болнице и т. д. Нормална тарифа изнаша 14%, предносна тарифа 10% дневне награде. За сезонске раднике (на пр. за чишћење снега) постоје специјалне тарифе.

7. Постоји осим тога и наградна тарифа и казнена тарифа. Ако су хигијенски услови у једноме подuzeћу ванредно добри, онда орган осигурања има право убрати награђујућу тарифу т. ј. може тарифу са 25% смањити. Ако су пак ти услови код једног подuzeћа рђави, има право убрати казнену тарифу, т. ј. тарифу са 25% повисити.

8. Код органа осигурања не воде се особни списци о осигураним раденицима и намештеницима и о њиховим наградама. То би било сувише скупо. Овај се систем базира на поштењу и из тог разлога је врло строг. Власник или администрација једног подuzeћа мора до извесног рока дати извештај о запосленим радницима и о своти, која је исплаћена последњег месеца. Пропуштање рока и намерно фалични податци гоне се кривично. Пошто свако подuzeће зна, коју тарифу има да плати, може и само израчунати своту, која се има у благајну уплатити. Ако се уплата закасни месец дана, казна сачињава 10% своте, за свако даље месечно закашњење казна изнаша 15% те своте. Закашњење од три месеца се већ кривично казни. Осим тога има орган осигурања право наплатити од обвезаног своту путем пленидбе и дражбене продаје предузећа, — све то без судског решења. Ове казне се употребљавају не само против поједине особе, него и против државних чиновника и против саме државе.

На основу те строгости уплаћује се тачно 90% свих осигуравајућих пристојба тако, да је држава у стању удовољити својим обавезама осигурања.

Из свега тога се види да се социјално осигурање у данашњој Русији много разликује од исте институције осталих западних држава. Општи принципи тога осигурања су: аутономија осигураника, тесна веза између осигуравајућих органа и радничких конференција, потпуна независност од послодавца, трезвена употреба финансијских средстава државе и намера побољшавања радничког staleжа за случај незапослености и неспособности рада.

Критичке примедбе на закон о осигурању радника

II.

Основа обвезе осигурања

У смислу 3 §-а закона о осигурању радника, под обвезу осигурања на случај болести, незгоде, изнемоглости, старости и смрти, спадају без обзира на пол, доба и држављанство и без обзира на висину плате, најамнине или какве друге принадлежности сви они, који на територији Краљевине С.Х.С. шта више у изнимним случајевима и ван ње, као стални намештеници овоземних радњи и привремено запослени југословенски намештеници у иностранству, који стално или привремено у виду испомагања или пак прелазно своју физичку или умну снагу дају под закуп, на основу ма каквог радничког односа.

На основу ове генералне одредбе за намештенике, који спадају под обвезу осигурања, сматрају се још шегрти и вежбеници, даље и она лица, која су запослена у радионицама јавних школских завода и која због незавршене обуке не добивају најамнину, или добивају мању него што је то уобичајено, даље они, који се у својим радионицама или становима по овлаштењу других обртника или за њихов рачун баве са обртом, па још и у том случају, ако сировину и помоћну материју сами набављају, шта више, ако споредно и за свој рачун раде, напослетку и они који се баве домаћим обртом.

Са овим одредбама општег карактера, које су у овом изводу наведене, желело је законодавство, да стави у правила обвезу осигурања на случај болести, незгоде, изнемоглости, старости и смрти свију оних лица, која на основу ма каквог службеног односа за фикс-плату, најамнину, принос, бакшиш, принадлежности у природи или за какву другу противуслугу, која представља привредну вредност, врше физички или умни рад. Јасно изражена тенденција закона је: социјална заштита у продају пуштене и изнајмљене радне снаге. Пошто ова заштита само онда може бити од уплива и имати универзалну вредност, ако се протегне на све оне слојеве друштва, који имају потребу за социјалну и хигијенску збринутост, основа осигурања је само обавезна, дакле независна од воље појединаца, већ је принудног карактера односно, могла се законом регулисати.

Овај опћенито обавезни принудни карактер издиже се из оне

одредбе закона, која на основу осигурања поставља социјалну заштиту радне снаге, која се пушта у продају на основу ма каквог службеног односа за бериво ма које врсте, а да не би и изређала гране занимања, које спадају у круг осигурања.

Са друштвено-политичког и привредног гледишта може се узети у претрес, који је начин осигурања бољи: обавезно, принудно или својевољно осигурање, али тамо, где је социјално осигурање још у повоју, као код нас, не може се пустити, да оно зависи од воље појединих заинтересованих кругова, пошто уређење овога питања има великог значаја за државни живот. Потребу обавезног осигурања одређује не толико природа и каквоћа посла, који се намеће за осигурање, колико универзални друштвено - политички и национално - привредни интерес, који у чврствој заштити радне снаге види учвршћивање темеља опстанку државе.

Баш зато и јесте важно основно начело закона за правац унификације, која утврђује поједине гране осигурања за случај болести, незгоде, изнемоглости, старости и смрти, те с погледом на осигурање и обавезу осигурања, чини га општим без обзира на величину уживане дотације, као противуслуге. Али, не би било ни умесно, да обавеза осигурања зависи од висине дотације, јер и поред познате лабилне вредности новца, у новчаној своти изражени животни ниво изложен би био непрестаним и брзим променама, те би вредност границе утврђене фикс-своте у даним случајевима надвисила стварност, те се не би постигла она сврха, која се крије у социјалној бризи обавезе осигурања, а која се жели протегнути на све особе истог животног нивоа, који у случају болести, незгоде, изнемоглости и престарелости нису у стању, да се о себи сопственом снагом брину.

Празнину чини напротив оно изнимно наређење закона прејудицирано на основно начело опште обавезе осигурања, које ослобођа од обавезе осигурања против болести, незгоде, изнемоглости, престарелости и смрти код пољопривредних радова запослене пољопривредне раденике и слуге, као и у поправним заводима смештене и у притворима присилно задржане, надаље код домаћих послова (као баштовански, спрема стана, за сечу дрва и прање) од случаја до случаја, а не стално запослене надничаре. Не може као задовољавајућа послужити она жеља законодавства изражена у закону у 3. тачци 6. §-а која је желела, да се обавезно осигурање радника уреди у извесном року (до 1. јула 1923. год.) јер је то финансијским наређењима на неизвесно време одложено, тако, да ово питање, до данашњег дана још није доспело у положај давно очекиване стручне одлуке. Исто тако не може се као мерило примити ни наређење закона у 4. тачци

6. §-а које каже: све дотле, док се обавезно осигурање пољопривредних раденика не уреди, морају се осигурати они раденици, који су запослени код парних казана природном снагом тераних или животињском снагом тераних стројева, који се употребљују код пољопривредних предузећа и који су изложени незгодама, опасности тих казана и стројева. С погледом, на обавезно осигурање, ово може бити само делимично (парцијално) наређење, које опште интересе не штити, нити опште жељене потребе задовољава. Дочим социјална потреба и брига о овим великим друштвеним слојевима — у једној тако аграрној држави, каква смо ми — елементарном снагом захтева, да се ово питање у сагласности са општим основним начелима закона, хитно реши.

Друго једно наређење, које напада основно начело закона и сврха му је ограничење обавезног круга осигурања, које државне, обласне, жупанијске, окружне, среске, градске, паланачке и сеоске намештенике, као и намештенике општинских звања и завода, црквених општина, имовних и аграрних заједница, водних задруга и уопште, код приватних завода, закладних предузећа, јавно-прометних предузећа, као жељезничарских и паробродских — изузима испод обавезе осигурања за случај болести, ако према службеном правилнику, који је за њих обавезан, своје принадлежности у случају болести, а рачунајући од почетка болести бар за 26 недеља примају, дочим не разрешава од обавезе осигурања против болести, незгоде, изнемоглости, престарелости и смрти, већ само у том случају, ако за своју личност и породичне чланове, поменути службени правилник или уговор за случај болести, незгоде, изнемоглости, престарелости и смрти, осигурава бар онолику законску одштету или одговарајућу мировину, какву то закони за осигурање радника одређују.

Овако сузажавање круга обавезног осигурања са здравственог и социјално-политичког гледишта, пада на десет заинтересованих јавних намештеника, али уједно тешко угрожава и њихове приватно-правне интересе, јер закон за осигурање раденика на случај болести, не само што обезбеђује помоћ својим члановима од 26 недеља, већ омогућава и давање помоћи веће од ове (закон 46. §.) шта више, у пракси је већ и данас тако, да осигураним члановима у случају неспособности за зараду, припада животна потпора кроз 52 недеље, исто тако лечник, лечење и лекови. Али, поред повреде приватног права, и социјално гледиште је против одредбе овог закона, јер јавни намештеници, узалуд добивају пуне принадлежности кроз 26 недеља, ако се они сами разболе или у својој породици имају случај тешке болести, трошкови око лечења (лечник, лекови, санаториум, купатило, и др.) не само, да прогутају њихову целу плату, шта више и евентуалну уштеду, а ако то

немају, морају се задужити. За јавне намештенике дакле, није равно-правна противуслуга издавање принадлежности кроз 26 недеља, јер је опште познато, да болешћу нападнут организам, потребује бољу храну и негу, те према томе, мора целу своју принадлежност да изда на болест, без обзира на оне потпоре, које му даје установа за радничко осигурање. Код просуђивања питања обавезног осигурања, требало је само једно гледиште да се узме у обзир, а то је: новчани положај државе и осталих послодаваца општег карактера.

Пошто међутим, безгранично проширење осигурања на категорије намештеника само је привидни сувишак издатка значајно, нимало није било потребе, да се ова законска одредба у живот спроведе, јер је она искључила из круга осигурања један велики друштвени слој. Није основана ни она забринутост лечника, који тврде, да би проширење осигурања још на шире слојеве знатно оштетило материјалне интересе целог лечничког збора, јер би се један велики слој изузео из круга приватне лечничке праксе. Ово су лечници изнашали у свакој оној држави, где се појавила потреба осигурања. Ова бојазан лечника, већ и зато није основана, што је материјално стање јавних намештеника данас много горе, него што је стање несразмерно боље ситуираних приватних чиновника и стручних радника, на које се протеже обавезно осигурање. Ма колико да је важно — па и по саму државу — да се материјално потпомогне лечнички сталез, али та помоћ не може ићи на уштрб једног врло многобројног и по вредности својој знатнијег друштвеног слоја, чије је животно питање, да буде осигуран. Код социјалног осигурања потребна је и лечничка сарадња, те би већи део лечника био смештен код самих установа за осигурање.

О манипулацији јавним дажбама и о њиховом обезбеђењу.

Написао: Др. Јако Фишер, адвокат.

Позивом на овлаштење, садржано у 159 §-у новог Пореског Закона, министар финансија израдио је правилник за извршење и донео је у томе упутству одредбе и у погледу установљења и осигурања

још неустановљених и још неплативих пореза, тако, да је вредно те одредбе испитати и продискутовати са више страна.

Прво је питање: је ли министар поступио у правноме делокругу, који му је дао закон, или је прекорачио тај делокруг? Са тога становишта мене забрињују одредбе правилника за извршење, јер је, по моме мишљењу министар проширио тумачење закона, па је донео одредбе и у питањима, која су резервисана за законодавство.

159 § Закона дословце каже да ће министар у погледу осигурања пореза (а пореза је само оно, што је, по установљењу пореске основе вић установљено) издати потребне наредбе. Из овога се, међутим, не може закључивати да је министар финансија овлаштен да на неки други, а не законом одређени, начин установљује порезу. Међутим, министар регулише не само осигурање већ установљених пореза, него и установљење и обезбеђење још неустановљених. Непотребно је доказивати да то двоје није једно и да се не може ставити под једну капу, јер је то јасно свима онима, који пажљиво читају закон и који љубоморно пазе да извршна власт не узурпира права законодавне власти, да министар само коментарише постојеће правило, а не да га измењује, или допуњује.

Цитирано место закона изрично указује на случајеве, у којима министар може одступити од одредаба закона, наиме, када је реч о међусобном изравнању пореза, или о отклањању двоструког опорезивања; међутим, закон не дозвољава самовласно одређивање начина за установљење порезе, јер су за то овлаштени само порески одбори, а не и финансијске власти. Да је интенција законодавца била да министар буде овлаштен не само да обезбеди установљене порезе, него да — обилажењем пореских одбора — у извесним случајевима порезу и установи — онда би то законодавац сасвим јасно био и рекао. Али, када је он за установљење порезе одредио пореске одборе, онда је јасно да му није била намера да дозволи да тај посао ради и неко други. Он то није ни могао да учини, јер би тиме оборио теорију закона о самоопорезивању грађана, а та је теорија основни принцип целокупног пореског система — изузев случајеве када, код извесних врсти пореза, одређује нешто друго.

Пошто, пак, закон те изузетке и набраја (земља, кућа, рента и пореза предузећа, обвезаних на јавно полагање рачуна), а међу њима се не налази тециварина, то је несумњиво да се министар не може сматрати овлашћеним да установљава тециварину, — коју правилник за извршење баш и има у виду.

У другоме реду, могло би се говорити и о томе, може ли министар прекршити правила, која се односе на плативост порезе? Јер

министар у упутству за извршење придржава себи не само право да, уместо организованих пореских одбора, у извесним случајевима путем финансијских органа, установљује порезу, него и право да пре плативости молестира пореске јединице и да им ствара највеће тешкоће.

148. § Закона прописује да пореза има да се плаћа годишње, у четири рате, и то: првога јануара, априла, јула и октобра. Финансијске власти имаће, дакле, могућност да нареду грађанима да порезу плаћају не на дан плативости, него онда, када то финансијске власти нађу за добро, и онолико, колико финансијске власти желе — у уверењу, да је потраживање ерара у опасности. Али о томе: када су угрожени интереси ерара, који су знаци те опасности, какви услови морају ту бити испуњени — о томе наредба не каже ништа; оставља, дакле, финансијским властима да оне то суверено оцене. Наредба не мисли ни на то да за трговца, занатлију, уопште човека слободне професије, обвеза на давање гаранције значи скоро исто, што и обвеза плаћања. Ако, дакле, приморају трговца да осигура у готову још неплативе, или, можда још неустановљене порезе, онда он тај новац мора изузети из своје радње, која тиме губи прометни капитал. Ако, пак, гаранцију даде другим, рецимо кредитним путем, онда то чини на штету свог пословног кредита, тојест, његова радња радиће са толико мање кредитираног капитала, колико је морао депоновати код ерара, да би потраживање овог последњег било обезбеђено.

Без обзира на самовлашће, коме могу бити изложени грађани спровођењем поступака за осигурање, и без обзира на привредну штету, која ће отуда наступити, — сасвим је сувишно да се ерарска потраживања обезбеђују пре него што су установљена и платива. Непотребно је то већ и зато, што се и сам закон тако обазриво и интензивно побринуо за обезбеђење ерарског потраживања, да је депласирано те мере обезбеђења министарским наредбама још појачавати.

146. § Пореског Закона детаљно набраја случајеве одговорности; уз то долази још и 189. § Извршног Закона, који, у погледу непосредних пореза на кућу и земљу, три године обезбеђује приоритет ерара, насупрот рангу интабулисаних поверилаца. Закон о преносу радњи омогућује и ерару да од правног наследника наплати своје потраживање. За порезу намештеника одговоран је послодавац. И роба, која се нађе у радњама трговаца, одговара за порезу, — чак и онда, ако још није ни наплаћена. За потраживање ерара одговара не само дужник, него и његов кредитор. Зашто је, дакле, било потребно, да се у правилник за извршење уносе такве статоријалне одредбе, када на њих није хтео да помишља законодавац?

Стоји, додуше, да су се и у другим државама министри финансија бавили овим питањем и да већина министара покушава да обезбеди себи слична права и сличну диктаторску власт, али ови, да би обишли принцип самоопорезовања, траже овлаштење од законодавца, они то питање регулишу законом, а не тако, као што то чине код нас — министарском наредбом. У 63. §-у IX. зак. чланка од године 1909. стоји: „... ако је до дана, кога ће порески одбор одржати расправу, пореза у опасности, онда доходарину, првостепено, одлуком установљује финансијска дирекција. Призив не одлаже оврху за осигурање.“ Или, на пример, 24. § XXIX. зак. чланка од год. 1916. каже: „... ако је, по мишљењу финансијске дирекције, порез на ратну добит у опасности, онда се он може осигурати и пре пореске расправе, а грунтовне власти су дужне извршити хипотекарно осигурање и без доказа о опасности; међутим, до правомоћног установљења порезе не може се применити овршно право.“

Ово су, међутим, били ратни закони, у времену, када се морало мислити и на прикривање иметка, и када правни наследници нису били одговорни за порезу приватног карактера. Сада, међутим, када живимо у ери мира и када се закони израђују за период мира, а, осим тога, услед проширења одговорности, иметак представља основу за намирење ерара и после преноса, — законодавац је поступио сасвим исправно, када је одбацио свако неповерење према својим грађанима. Није, дакле, ни министар морао бити опрезнији од парламента.

Стоји, додуше, да се против самовлашћа првостепених финансијских власти може поднети жалба на другостепене финансијске власти, али ова жалба нема одгодну моћ и, ако обласна финансијска дирекција жалбу не реши у року од 30 дана, мере за осигурање губе своју важност. Али, има ли кога, који би поверовао да ће другостепена власт, осећајући своју одговорност, пропустити тридесетодневни рок и да неће једноставно одобрити одлуку првостепене власти. Или, је ли вероватно да ће другостепена власт изменити одлуку првостепене власти, када јој се, од стране неодговорних, сугерише да је потраживање ерара у опасности? Осим тога, шта вреди правни лек ономе, коме су запленили и распродали на лицитацији радњу? Вреди му управо толико, колико помиловање после извршења смртне пресуде.

Све дотле, док извршна власт, државна и општинска администрација не буду деполитизоване, све дотле ће овај део правилника за извршење скривати у себи једну велику опасност. Али и после тога, све дотле, док људима управљају људи, који не могу да се ослободе утицаја симпатије и антипатије, све дотле ће самовласно приграбљена

превласт министра финансија изазивати страховање, већ и зато, што се не слаже са принципом парламентарног управљања државом. И, коначно, све док чиновници само онда добијају на врат дисциплинарну истрагу, када не чувају довољно фискалне интересе, а не и онда, када се у интересу ерара огреше о право грађана — све дотле ја у гореспоменим инкриминисаним поступцима видим нападај на грађанска права.

Око нове адвокатске тарифе

Ванредна скупштина Адвокатске Коморе

Поводом нове тарифе, издане из седнице Касационог и Апелационог Суда у Новом Саду од 26. и 30. окт. 1928., а којом су биле установљене награде за адвокатски рад у великом несразмеру према тарифи на осталим правним територијама, на једнодушан притисак свих другова, чланова Адвокатске Коморе, Одбор Адвокатске Коморе у Новом Саду повео је акцију и учинио нужне кораке, да се ствар исправи и повољно ликвидира мирним путем и без великих потреса или непотребних сукоба.

И поред лојалне предусретљивости, на коју је ова акција наишла у редовима надлежних судских фактора, указала се ипак потреба, те је Одбор решио, да се сазове Ванредна Главна Скупштина Адвокатске Коморе, на којој ће се једнодушно заузети становиште у овом питању.

Ванредна Скупштина је била заказана и одржана је уз ванредан одзив 25. новембра 1928. године у 10 сати у званичним просторијама Адвокатске Коморе у Новом Саду.

Сама скупштина је текла овако :

Присутни су: адвокати из Новог Сада: Др. Стеван Адамовић, Др. Милан А. Ђирић, Др. Коста Хаџи ст., Др. Бодог Ковач, Др. Фердинанд Лустиг, Др. Игњат Балаж, Др. Деже Тибор, Др. Карло Марош, Др. Јован Латинчић, Др. Јован Шварц, Др. Александар Моч, Др. Оскар Циприс, Др. Марко Липковић, Др. Јосиф Храшко, Др. Милан Секулић, Др. Коста Мајински, Др. Ђура Недељковић, Др. Јован Лауровић, Др. Ђорђе Тапавица, Др. Сава Могин, Др. Ђура Табаковић, Др. Арсен Милутиновић, Др. Рудолф Клајн, Др. Мирко Фрида Кауримски, Др. Петар Кавеџић, Др. Рудолф Видаковић, Др. Милован Секулић, Др. Бела Лампел, Др. Славко М. Ђирић, Др. Душан Медаковић, Иван Шкроблин, Др. Милан Миловановић, Коста Хаџи мл., Др. Дезидер Керења, Др. Јулије Дохањ и Др. Стеван Керекеш; из Ж а б љ а: Др. Александар Драчански, Др. Јулије Леви, Др. Михајло Хајнал и Др.

Хенрик Шварц; из Бачке Паланке: Др. Александар Димитријевић Димитријевић и Иван Матијевић; из Ст. Бечеја: Др. Милош Влаховић, Др. Ђорђе Дебелачки, Др. Никола Зеленаји, Др. Фрања Галамбош, Др. Едвард Драшкоци и Др. Лајош Хаваш; из Титела: Др. Евген Фишер; из Апатина: Др. Јосиф Берлековић; из Дарде: Др. Арсен Андрић; из Куле: Др. Тибор Ледерер, Др. Лазар Дујић; из Оџака: Др. Никола Шуц; из Сомбора: Др. Иван Абрамовић, Др. Ладислав Деак, Др. Сима Тапавица, Др. Давид Чурић и Др. Имре Хетесхајмер; из Аде: Др. Оскар Холо; из Сенте: Др. Иван Арадски, Др. Милош Лудајић, Др. Милош Кнежевић, Др. Золтан Балаж, Др. Нандор Брихта, Др. Карло Виг, Др. Нандор Лебл, Др. Денеш Холо, Др. Фрања Хорват, Др. Антал Ференци и Др. Јосиф Денеш; из Суботице: Др. Ђула Вереб, Др. Имре Ђерђ, Др. Елемер Калмар, Др. Еден Силаши, Др. Иса Бардош, Др. Золтан Лорант, Др. Еден Нађ и Др. Димитрије Стрелицки; из Бачке Тополе: Др. Золтан Лустиг, Др. Светозар Лабуд Стакић, Др. Јосиф Геровић и Др. Александар Милер; из Вел. Бечкерека: Др. Паја Грчић, Др. Славко Жупански, Др. Жарко Јакшић, Др. Људевит Боршоди, Др. Ђока Павловић, Др. Иса Жупански, Др. Влада Шећеров, Др. Јулиус Елмер, Др. Армин Јулиус, Др. Арпад Картал, Др. Јаша Милин и Др. Драгољуб Несторов адв. прип.; из Новог Бечеја: Др. Иван Михајловић, Др. Сима Чипчић и Др. Дезидер Каниц; из Беле Цркве: Др. Паја Нешков, и Др. Јован Путник; из Вршца: Др. Мартин Филипон; из Банатског Карловца: Др. Коломан Карпати; из Ковина: Др. Илија Лекић; из Алибунара: Др. Богослав Николић, Др. Милета Застријан и Др. Хинко Хас; из Панчева: Др. Сима Бартман, Др. Јован Хајм, Др. Владислав Јовановић и Др. Ладислав Грабер; из Вел. Кикинде: Др. Петар Бојанић, Др. Јован Сремац и Стеван Рајичевић; из Нове Кањиже: Др. Арпад Ковач, Др. Тома Деспотовић и Др. Вилим Брудер; из Новог Врбаса: Др. Кристијан Рериг.

Председава: Др. Стеван Адамовић, председник.

Записник бележи: Др. Коста Мајински, тајник.

Др. Стеван Адамовић, председник ствара скупштинску седницу, поздравља присутне чланове Адвокатске Коморе, поздравља присутне народне посланике Др. Едена Нађа, Др. Дионисија Стрелицког и Др. Симу Бартмана, који се одазвали позиву Адвокатске Коморе и дошли на скупштину. Износи заслуге адвокатског реда око сређивања правосуђа у Војводини и постављања појединих судија на њихове положаје. Данас, када треба са пуно задовољства, радости и расположења да славимо десетогодишњицу ослобођења и уједињења, ми смо приморани да одржавањем данашње скупштине демонстрирамо против

повреда које су нам нанесене са новом адвокатском тарифом, јер су њоме угрожени материјални интереси и егзистенција адвоката и нанесена је увреда и понижење целом адвокатском реду.

На редовној главној скупштини Адвокатске Коморе, која је одржана ове године умољен је Др. Милан А. Ђирић, да изради и да поднесе г. председнику Апелационог Суда нацрт нове адвокатске тарифе и да изради код њега, да се стара тарифа повиси. Господин др. Ђирић је искупио адвокатске тарифе са других правних подручја у држави и из иностранства, поднео их г. председнику Апелационог Суда у Новом Саду и замолио га, да се у духу ових тарифа донесе нова адвокатска тарифа за војвођанске адвокате, јер је њихова тарифа најнижа и најгора, те не одговара достојанству адвокатског реда. На то је уследила нова тарифа, али нас је она дубоко разочарала.

Одбор је покушао средити ствар мирним путем, али се нашло, да је ефикасније, да у овом питању заузме своје становиште шири круг и за то је сазвана ова скупштина, да се заједнички посаветујемо и да сложено донесемо закључке по овоме питању.

Затим захваљујући свима на лепом одзиву, отвара дискусију.

Др. Коста Мајински, тајник Адвокатске Коморе чита меморандуме и телеграме који су приспели Адвокатској Комори поводом сазивања ванредне скупштине и то: панчевачких адвоката, сомборских адвоката, суботичких адвоката, из Прелога, од адвоката из Ст. Бечеја, Вел. Бечерека, Апатина, Ковачице, Ђаковачких адвоката, Др. Ивана Влаховића из Ст. Бечеја, Др. Варадија из Вел. Бечерека, Др. Мозера из Земуна, Др. Золтана Ремења и Др. Максе Хидвегиа адвоката из Чаковца.

По том су у дискусији учествовали: Др. Петар Бојанић адвокат из Вел. Кикинде; Председник Др. Стеван Адамовић; Др. Милан А. Ђирић члан Одбора; Др. Ладислав Грабер адвокат из Панчева; Др. Сима Тапавица адвокат из Сомбора; Др. Коста Хаџи ст. из Новог Сада; Др. Исидор Бардош адвокат из Суботице; Др. Милош Лудајић адвокат из Сенте и Др. Жарко Јакшић адвокат из Вел. Бечерека.

После дискусије, а након избора Извршног Одбора у који су ушли сви чланови Одбора Адвокатске Коморе, а осим њих из Новог Сада Др. Ђура Табаковић, Др. Душан Медаковић и Др. Бела Лампел; из Вел. Бечерека Др. Жарко Јакшић, а као његов заменик Др. Славко Жупански; из Сомбора Др. Давид Ђурић а као заменик Др. Сима Тапавица; из Панчева Др. Ладислав Грабер, а као заменик Др. Стеван Пурковић; из Вел. Кикинде Др. Стеван Бојанић, а као заменик Стеван

Рајичевић; из Беле Цркве Др. Јован Путник, а као заменик му Др. Мартин Филипон из Вршца, скупштина је донела једногласно следећу

Резолуцију:

„Адвокатска Скупштина сматра да је новом адвокатском тарифом, донесеном без саслушања Адвокатске Коморе, погођен у виталним моралним и материјалним интересима и правима и цео адвокатски ред. Налази, да за издавање оваке тарифе стварног разлога није било једно зато, јер се животне прилике нису променуле и у колико пак јесу, промењене су на горе, с друге стране пак издавању оваке тарифе није било потребе већ ни зато, јер нови закон о адвокатима ступа у живот кроз који месец, а у њему је као и у досадашњем закону право одређивања Адвокатске тарифе резервисано Министру Правде у споразуму са Адвокатским Коморама и Апелационим Судовима. Најпосле због тога, што је ранија тарифа била најнижа адвокатска тарифа у целој земљи.

Адвокатска Скупштина је изабрала Извршни Одбор коме је оставила одрешене руке, да доноси обавезне одлуке за цео адвокатски ред и да учини све да се нова тарифа неодложно стави ван крепости, јер по овој тарифи адвокати не само да не би могли правилно вршити свој позив, нити удовољавати својим сталешким и друштвеним обавезама, већ би то водило пауперизацији и пролетаризацији овог друштвеног реда, а на штету правилног функционисања правосуђа“.

Пошто је тиме био дневни ред исцрпљен, скупштинска се седница затвара у 14 сати.

После овога су Касациони и Апелациони Суд узели у поновно разматрање питање тарифе, те уважајући оправдани захтев адвоката, на седницама грађанских сената Касационог Суда Б. одељења у Новом Саду од 27. децембра 1928. године и на седници Председничког Сената Апелационог Суда у Новом Саду од 29. децембра 1928. године прописана је следећа:

Нова адвокатска тарифа

на правном подручју Апелационог Суда у Новом Саду.

1.

Грађанске ствари.

Ова се адвокатска тарифа примењује за просечне радове адвокатске. За остале радове, који прелазе односно ни не достижу меру просечног рада, служиће само као директива при судском установању

трошкова, при чему се имају узети у обзир све околности предвиђене у §-у 18. зак. чл. LIV: 1912.

Послови се једнако оцењују без обзира на то, да ли су обављени код нижег или вишег суда и без обзира на то, да ли их је извршио сам опуномоћени адвокат или његов заменик.

Адвокатски заменици са гледишта ове тарифе сматрају се опуномоћеним адвокатима. Трошкови судских старалаца одмераваће се независно од ове тарифе према стварио извршеном раду и вредности спорног предмета.

Вредност спорног предмета установљава се по §§-има 5—8. г. п. п. сем парница ради наслеђивања код којих се има као вредност спора сматрати вредност оног дела наследства, ради којег је тужба поведена.

У брачним споровима, као и у статус парницама, као основна вредност има се узети Дин. 10.000. Овој се своти има додати вредност евентуалне имовинске тражбине, која се остварује у тој парници.

У призивним стварима меродавна је вредност оног дела спора, који је нападнут правним леком.

Снижење и повишење спорног потраживања има утицаја само на радове после снижења односно повишења.

У случају спајања парница или ако се једном тужбом траже више тражбина, које би се могле и посебно тужити, вредност треба сабрати и према укупној своти се имају установити трошкови повећани са 10%.

При установљавању трошкова имају се узети у обзир:

- а) готови издатци, и
- б) награда за рад, која има четири степена.

У I. степен спадају:

Тужба, молба ради платежног налога, приговор против платежног налога, два припремна списка, образложен призив, ревизиона молба, спровађање извршења и судске забране, молба ради одређења јавне продаје на некретнине, жалба против адвоката, дуготрајне расправе, записничке расправе по старом поступку, ликвидациона расправа у погледу некретнина, расправа пред призивним и ревизионим судом, парнични списи по старом поступку и контумациона пресуда.

У II. степен спадају:

Краће расправе, молба ради одређања принудног извршења или судске забране или јавне продаје на покретнине, молба ради одређења предходног доказивања, расправа ради оправдања, ликвидациона расправа у погледу покретнина и уток.

По III. степену се награђује:

Прихват парнице, необразложен призив, примедбе, одговор, (§. 531. Г. п. п.), молба ради оправдања, молба за издавање позива за

успоставу брачног живота, молба ради пријема депозита, представке, расправа ради исправке (§ 408. Г. п. п.) и допуне (§ 409. Г. п. п.) пресуде и опширна мериторна молба по старом поступку.

У IV. степен спадају:

Контрадикција (§ 460. и § 595. Г. п. п.), молба, пријава, приступ на расправу кад се расправа одлаже по споразуму странака, приступ у парничари и приступ на проглашењу пресуде.

Нespoменути остали радови наградиће се по судском нахођењу.

За припремне списе, који не одговарају закону или су посве непотребни, суд не досуђује никакав трошак.

За отправке, ако их је адвокат саставио, преписао и прикључио, и ако су они употребљиви досудиће се

до 10.000 динара	. . . . .	10 дин.
до 100.000 "	. . . . .	20 "
до 200.000 "	. . . . .	30 "
до 500.000 "	. . . . .	40 "
а преко те своте	. . . . .	50 "

Међу готове издатке рачунаће се путни трошкови (жељезничка карта II. класе, кола и т. д.) и потребни мањи издатци, када је правни рад извршен ван седишта адвоката, а његов се лични приступ показао потребним.

СКАЛА У ГРАЂАНСКИМ СТВАРИМА

Вредност спорне тужбине у динарима	Награда за рад у дин.:				Вредност спорне тужбине у динарима	Награда за рад у дин.:			
	I.	II.	III.	IV.		I.	II.	III.	IV.
500— 700	63	43	30	12	10501— 12500	450	300	200	43
701— 900	78	47	38	13	12501— 15500	460	310	220	48
901— 1 000	90	52	45	15	15501— 25000	520	330	240	55
1101— 1500	100	60	50	16	25001— 35000	600	360	260	60
1501— 1600	105	62	52	17	35001— 45000	650	375	270	65
1601— 200	120	70	60	18	45001— 55000	700	400	300	70
2001— 2250	130	77	62	19	55001— 65000	750	440	330	70
2251— 2500	150	90	75	20	65001— 75000	850	460	340	70
2501— 3000	160	98	85	22	75001— 85000	900	500	370	75
3000— 3250	175	105	88	23	85001— 95000	1000	540	380	75
3251— 3500	190	115	95	24	95001— 100000	1050	600	400	80
3501— 4000	210	130	100	26	100001— 125000	1150	670	420	82
4001— 4500	240	150	105	28	125001— 150000	1250	700	450	85
4501— 5 000	260	170	115	30	150 01— 20.000	1500	8 0	500	100
5001— 6000	280	190	125	32	200001— 250000	1600	1000	550	100
6001— 6500	310	200	130	32					
6501— 7500	335	220	142	33					
7501— 8500	365	240	158	37					
8501— 9500	380	260	175	39					
9501— 10500	420	280	190	41					

Ако вредност спора прелази 250.000 динара тада се на своту која прелази првих 250.000 досуђује са 50 /_о мање, код других 250.000 дин. са 30% мање а код трећих 250.000 дин. са 20 /_о мање но што је то утврђено у горњој скали. (Н. пр. 280.000 = 250.000 + 30.000 = 1600 + 50%_о-та од 600 дин. = 1600 + 300 = 1900).

Укупни парнички трошак по правилу не може прећи 20% спорне вредности не рачунајући овамо готове издатке.

Из седнице грађанских Сената Касационог Суда Б. Одељења у Новом Саду, одржане 27. децембра 1928. године.

Др Руде Сомер, с. р.
секретар

Др. Сава Путнин, с. р.
пред. у грађ. сенату.

Из седнице Председничког Сената Апелационог Суда у Новом Саду, одржане 29. децембра 1928. године.

Бождар Бранковић, с. р.
секретар

Др. Нина Игњатовић, с. р.
председник Апелац. Суда.

II.

Кривичне ствари.

Адвокатски се послови имају наградити по оцени, потребитости и вредности обављеног рада, а означене своте у доле наведеној табlici сматрају се као најниже.

Адвокатска су берива:

- а) готови издаци;
- б) награда за справљање и
- в) награда за писмене радове.

Таблица о наградама важи за расправе, које трају један сат, док се дуже расправе награђују сразмерно већом наградом.

Табличне награде примењују се без обзира на то, да ли су правни рад обавили странком опуномоћени адвокати или одређени браниоци (заменици њихови). Заступник оштећенога има права само на половину нижих награда.

Награда за писмене радове дели се на три степена.

По I. степену се награђују:

Образложена ништавна молба, образложен призив и уток, као и примедбе на ове, оптужница и молба ради обнове парнице.

По II. степену се награђују:

Молба ради оправдања, молба ради помиловања и ради покретања поступка због одштете, пријава, приговор, жалба, уток на вишег држ. тужиоца, жалба ради исправљања штампарских саопштења, предлог ради наређења истраге, ради допуне истраге и трагања, ради

доказивања истинитости и сви други писмени поднесци, који не спадају под I. и III. степен ниже таблице.

По III. степену се награђују:

Молба, пријава ради наређења принудног извршења, ради осигурања, ради наређења забране, молба ради одгањања казне, ради дозволе отплаћивања новчане казне у оброцима, — ради изашиљања или отклањања судије, — ради примања понуђене кауције.

Међу готове издатке рачунају се и путни трошкови и потребни лични издаци, у случајевима, када је обављен посао ван пребивалишта адвоката, а лично се присуство његово показало потребним.

НАГРАДА ЗА РАСПРАВУ:	Место где је посао обављен							Апелациони Суд
	Срески суд	Окружни суд као II. ст. суд	Власт, којој је поверено трагање	Истражни судија	Оптужни сенат	Окружни суд као I. ст. суд	Код др. туж. и код вишег др. туж.	
Мериторна расправа	100	100	—	—	150	220	—	150
Одмерење укупне казнене расправе	80	—	—	—	—	100	—	200
Ништавне жалбе (приступ)	50	50	80	80	80	80	—	100
Наплата писмених радова :								
у I. степену	100	100	150	150	150	150	150	150
у II. степену	80	80	100	100	100	100	100	100
у III. степену	50	50	50	50	50	50	50	50

Из седнице Председничког Сената Апелационог Суда у Новом Саду, одржане 29. децембра 1928. године.

Божидар Бранновић, с. р.
секретар.

Др. Нина Игњатовић, с. р.
председник Апелационог Суда.

Закон о адвокатима

за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

І. ГЛАВА

СТИЦАЊЕ АДВОКАТУРЕ

§ 1.

Адвокатура је занимање јавног поретка. Њој је циљ да адвокат својим стручним знањем помаже савесно и поштено појединцима правним саветима; да утиче на измирење странака које дођу у сукоб у правним односима или интересима; да у случају спора пред судовима заступа парничаре бранећи њихове оправдане интересе и права; и да у опште у примени закона пред судовима, другим државним и самоуправним властима и јавно-правним телима помаже да се донесе правилна и правична одлука.

Адвокатура се стиче уписом у именик адвоката.

§ 2.

У именик адвоката може бити уписан само онај који докаже следеће услове:

- а) да је држављанин Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца;
- б) да је способан за вршење правних радња;
- в) да је свршио правни факултет као редован слушалац и положио прописане испите у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца или на страни;
- г) да је по свршеном правном факултету и положеним испитима провео у вежби потребно време, како је то овим законом прописано; и
- д) да је положио адвокатски или судијски испит.

Женска лица могу стећи право на адвокатуру и ову обављати.

§ 3.

У адвокатски ред могу ступити без вежбе (праксе) прописане овим законом и без адвокатског испита судије среских, окружних и трговачких судова, државни тужиоци (државни одвјетници), секретари виших судова са положеним судијским испитом, који се у томе звању затекну на дан ступања на снагу овог закона, а имају пет година службе проведене у томе звању. Они који добију једно од напред именованих звања по ступању на снагу овога закона могу ступити у адвокатски ред без вежбе (праксе) и без адвокатског испита по истеку три године проведене у томе звању.

Државни правобраниоци, председници окружних и трговачких судова, председници и судије виших судова и ванредни и редовни

професори права на универзитету могу ступити у адвокатски ред без вежбе (праксе) и без адвокатског испита.

Ово право не припада онима, који су дисциплинским путем из државне службе отпуштени или стављени у пензију.

§ 4.

Адвокатуру не може стећи онај:

а) ко услед осуде кривичног суда нема законске способности за вршење адвокатури;

б) ко је услед дисциплинске пресуде избрисан из именика адвоката и адвокатских приправника, све, док не протекне време за које је из именика избрисан;

в) ко с платом врши државну или другу коју јавну или приватну службу у својству чиновника осим службе хонорарног професора универзитета или наставника стручних школа;

г) ко има занимање које се не слаже с угледом, чашћу или независношћу адвоката;

д) ко се својим радом учинио недостојним поверења;

ђ) ко се налази под стечајем;

е) ко се одрекао адвокатури и права на поновни упис — § 37. сл. г.; и

ж) ко због душевних или телесних мана није способан да сам врши адвокатске послове.

Док се молилац налази у истрази пред којим кривичним судом или пред којом дисциплинском влашћу због таквих дела, због којих се по наређењима чл. 1. слова а. б. и е. овога параграфа не може стећи адвокатура, може се решење по његовој молби за упис у именик адвоката одгодити док се поступак не доврши.

(Наставиће се).

Судска пракса

А) Начелне Одлуке Виших Судова у Војводини.

Ако у двострано обавезним пословима једна страна није примила од друге стране ни половину од обичне вредности онога, што је она овој страни дала, онда оштећена страна има права захтевати раскидање и повраћај у пређашње стање, ако тек не предложе услови из §-а 935. арг.

(Касациони Суд Одељење Б., у Н. Саду бр. Г. 170/1924.)

*

По § 269 зак. чл. XX. из год. 1877. код продаја скопчаних са грунтовним преписом, било да су обављене из слободне руке, било

путем добровољне продаје, има се саставити писмени купопродајни уговор између татора, односно старатеља и купца, а на уговор се има прибележити одобрење сирочадског стола. Према томе док се не прикаже уговор снабдевен клаузулом одобрења, дотле нема перфектно и коначно одобрене купопродаје.

Када сирочадски сто одреди покушајну јавну продају на целе непокретнине, које грунтовно стоје на имену: делом пунолетних, а делом малолетних чланова једне и исте породице, а купци на јавној продаји купе те некретнине „у целини неподељено“, тада се склопљени правни посао има сматрати јединственим послом, — чак и онда ако су и пунолетни грунтовни власници потписали састављени уговор, — док се не докаже тому противно.

(Касациони Суд оделење Б. у Н. Саду бр. Г. 237/1926.)

*

Одговорни уредник је дужан, да за 8 дана прокаже и докаже, ко је писац чланка. Проказивање после законитог рока само се онда може узети у обзир, ако је доказано, да није било могуће проказивање у законитом року.

*

Тестамент се може опозвати не само на начин, предвиђен у §-у 35. зак. чл. XVI.: 1876., него и на други начин: уништењем саме исправе, превлачењем, или пребрисањем текста или потписа последње воље.

(Касациони Суд Оделење у Б. у Н. Саду бр. Г. 300/1927.)

*

Обвезана странка може испунити своју обавезу и опуномоћенику овлашћене странке. Тим испуњењем обвезана странка удовољава својој обавези, тако да овлашћена странка не може од обвезане странке тражити поново испуњење.

(Касациони Суд Оделење Б. у Н. Саду бр. Г. 354/1926.)

*

Парничар који је уложио ревизиону молбу, која је несумњиво искључена била, кажњен је новчаном глобом по §-у 544. Гпп. као упорни парничар, с тим, да за глобу у првом реду одговара адвокат који је ревизиону молбу сигнирао, и да овоме припада право регреса према својој странци само у том случају, ако је ревизиону молбу уложио на изречно писмено упутство своје странке.

(Касациони Суд Оделење Б. у Н. Саду бр. Г. 488/1926.)

*

Пресуђена ствар (*res iudicata*) постоји у том случају, ако је истоветан не само правни одношај, него и парничне странке.

(Апел. Суд као ревизиони Суд у Н. Саду бр. Г. 531/1924.)

Право на опрост од такса почиње тек од часа, када молителу буде тај опрост правомоћно подељен, што се види и отуда, што према тач. 24. чл. 1. таксеног и пристојбинског правилника, мора бити таксирана и сама молба за подељење права сиромаштва.

(Апел. Суд у Новом Саду бр. Г. 2502/1925.)

*

Члан 78. закона о штампи инперативно налаже тужиоцу дужност да се инкриминисани изрази морају у тужби навести од речи до речи.

(Апел. Суд у Н. Саду бр. К. 1031 1927.)

*

Установљен је преступ против јавног поретка, када је оптужени у ноћно доба примио у своју кућу три рекрутована младића, и по претходном договору са њима одвео их после пола ноћи на мађарску границу и тамо их пребацио у Мађарску.

(Касациони Суд Одељење Б. у Н. Саду бр. К 99/1925.)

*

Покојник је ударио оптуженог једним дебелим дрветом два до три пута преко леђа и рамена, а кад је замахнуо да га удари и преко главе оптужени је заклањајући главу левом руком и вичући нападачу да га не туче извукао десном руком свој револвор и на њега испалио три до четири метка, од којих је нападач погођен пао, а затим ускоро умро. Установљена је нужна одбрана од стране оптуженога.

(Касациони Суд Одељење Б. у Н. Саду бр. К. 111/1925.)

*

Онда када се ради о води, која не подпада под § 10. зак. чл. XXIII. из год. 1885., тада у погледу употребе и регулисања воде у смислу §-а 18 и 156. истог закона располаже административна власт, а не суд.

(Апел. Суд у Н. Саду бр. Г. 122/1925.)

Б. Начелна решења пештанске Курије

Престанак цедираног потраживања. За финансирање радова, предатих од једне општине, тужитељ је подигао зајам у банци, а за осигурање зајма цедирао је банци своје потраживање од општине, известивши о цесији и саму општину. Пошто општина банци није платила, платио је дуговање тужитељ и утужио је због тога општину. Општина се брани тиме, да је само банка имала право да покреће парницу. Курија је тужбу, поднету у овој ствари, одбила са следећом мотивацијом :

Оригинални правни однос, настао поводом цесије између ацедент и дужника, престаје само онда, ако дужник на основу цесије извршује обвезу.

По цитираном стању ствари тужитељ је своје потраживање од туженога цедирао банци само ради осигурања зајма, подигнутог од банке. Пошто, међутим, тужени ни на неколико ургенција није исплатио банци потраживање, него је, о року менице, банци морао да плати тужитељ, то је, услед те исплате, потраживање тужитеља од туженога постало плативо.

Дакле, ревизиона молба туженога у овоме погледу неоснована је (К. II. 2924 1926. Шереги, 18. IX. 1928.).

*

Заједничко газдовање чланова породице. Још отпре рата тужитељ је заједнички газдовао са својим оцем и својом маћехом. После четири године службе у војсци, вративши се кући, оженио се и наставио је заједничко газдовање. Године 1920 укида заједничко газдовање и подноси тужбу против оца и маћехе, тражећи да обрачунају и исплате добит, убрану за време рата. Курија тужбу одбија са следећом мотивацијом :

С обзиром на породични однос парничних странака, поводом кога су ове, како пре службе у војсци, тако и после исте, дакле, онда, када је тужитељ већ био код куће, водиле заједничко газдинство, с обзиром, даље, на то, да је то заједничко газдинство постојало и после женидбе тужитеља у години 1919 и да за цело то време издаци нису обрачунавани, као и да је по тужитеља било баш корисно што су у његову осуству тужени управљали газдинством и вршили плаћања: очигледно је, да је стање ствари између парничних странака било то, да је од прихода заједничког газдинства породица заједнички живела и подмиривала издатке.

Код оваког стања ствари, пак, тужитељ не може имати права на приход за време његове службе у војсци, а поводом тога, још мање на обрачун, јер он ни после свога повратка обрачун није захтевао, него је као што је доказано, још скоро три године наставио заједнички породични живот и заједничко газдовање, те се на основу овакога поступка има сматрати да је заједничко газдовање без обрачунавања одобрено. (К. V. 4762/1927. Освалд, 21. IX. 1928).

*

Материјална одговорност у случају грешне оштећенога. 70 година стари тужитељ ступио је, оборене главе, брзо и непажљиво, на колски пут и доспео пред аутомобил туженога. Шофер је кочио, али на глаткоме путу није могао да заустави аутомобил, него је оборио

тужитеља. Табла тужбу за оштету одбија, јер је несрећан случај наступио грешком тужитеља. Тужитељ у својој ревизионој молби излаже да он, као стар човек, може да иде само оборене главе, да не може много ни да пази и да се зато тим поводом не могу стварати по њега неповољни закључци. Указује и на то да је несрећа проузрокована тиме, што је пут био гладак и да је зато тужени материјално одговоран. Курија ревизиону молбу одбија са следећим образложењем:

Околност, што је аутомобил, који је оборио тужитеља, као што је доказано, у тренутку обарања клизио зато што је пут био гладак, не тангира установљени факт да је тужитељ неопрезним прелажењем сам проузроковао то обарање.

Тужеников шофер учинио је све што је потребно за превентивно отклањање несретног случаја и то, што је шофер учинио, било би и довољно — да је тужитељ био пажљивији. Власник аутомобила, пак, не може се чинити одговорним за штете, настале услед индивидуалних особина, или недовољне способности за опажање код оштећенога.

Ако је, дакле, тужитеља његова старост спречавала да пре прелажења обрати пажњу на сигнале и на то да ли једноставним претрчавањем, без претходног разгледања, неће, можда, доспети под који аутомобил, онда се та непажња не може уписати у грех туженоме и никако се не може избећи констатација да је кривица до самога тужитеља. (К. VI. 1124 1928, Рац, 2. X. 1928.).

*

Наннада штете на основу отназа стана. Кућевласници су своје кираџији отказали зато, што предмет закупа треба њиховоме сину, али, касније, када је изречена правоваљаност отказа, предметом отказа ипак се није послужио њихов син. Бивши кираџија је зато, ради обуставе егзекуције, покренуо парницу, али је курија тужбу одбила са следећом мотивацијом:

околност, што се отказ од стране тужених заснива на томе да је предмет закупа требао њиховоме сину, а он се тим предметом закупа ипак није послужио, не може представљати основу за обуставу егзекуције, него — с обзиром на садржину §§-а 23. наредбе Краљ. Мађ. Министарства, бр. 8888 1927. Мин. Пр., те §-а 635. гр. п. п. — само зато да тужитељ, поводом штете, коју је претрпео услед прекида закупног односа, тражи накнаду посебним путем (К. V. 3287/1928, Освалд, 28. IX. 1928.).

*

Отказ службовног односа код обернелнера. Власник кафане је свог оберкелнера отпустио уз тродневни отказ, а овај на основу

наредбе 1910/1920. М. Пр., подноси тужбу и тражи плату на отказно време и отпремнину. По тужиоца неповољну пресуду Табле, што се тиче отпремнине, Курија потврђује, али, са следећим образложењем мења део пресуде, који се односи на установљавање отказног времена:

у смислу 10. §-а XVII. зак. члана од године 1884. и 1. тачке 14. §-а XII. зак. члана од године 1922. држање кафане јесте обрт, за који је потребна дозвола. Онај, који је у овој грани обрта, која потпада под одредбе закона о обрту, обвезан на личну и на неко време непрекидну службу у обрту, има да се сматра помоћником обртника. Специјално обртничким помоћницима прогласио је кр. мађ. министар трговине, наредбама 44287/1899. и 6719/1888, келнере намештене у кафанама. Не долази ту у обзир, да ли се келнери баве непосредним послуживањем гостију, или наплаћивањем новца за јела и пића, потрошена од њих, евентуално и надзиравањем рада у кафани, — јер оба занимања односе се на радове, уобичајене у кафанама; зато се ни рад оберкелнера не може сматрати ничим другим, до ли вршењем обртне службе.

Не мења карактер службе ни околност, што џалкелнер протувредност свога рада не добија од послодавца, него од гостију, у облику напојнице; јер, услед специјалне природе ове врсте намештења, намештеник се може са послодавцем споразумети и тако, да намештеника не плаћа послодавац, него други неко и онда, уместо непосредног плаћања, дужност послодавца састоји се у томе, да намештенику даде прилику да, вршећи свој посао, своју зараду и заради.

Из овога пак следи да је тужитељ у кафани, која је власништво тужених I—III. реда, као оберкелнер, био помоћник обртника и да се није могао уврстити ни у ред трговачких помоћника, нити пак у чиновнике обртних и трговачких предузећа, па се зато, с обзиром на његов службовни однос, не може применити наредба број 1910/1920. М. Пр., него су ту меродавне одредбе XVII. зак. члана од године 1884. А пошто, према томе закону, помоћник у обрту, без нарочите погодбе, нема права на отпремнину — а тужитељ није ни тврдио да је у погледу плаћања отпремнине склопио са туженима неку погодбу — то је тужитељ са његовим захтевом за исплату отпремнине одбијен и при томе нису повређена материјална правна правила.

Међутим, што се тиче захтева да му се исплате берива на време отказа, ту је ревизиона молба тужитељева основана.

У смислу 88. §§-а XVII. зак. члана од године 1884. однос између обртника и његовог помоћника јесте предмет слободне погодбе; 92. § пак установљава законске рокове отказа у случајевима, када се странке нису друкчије погодиле, или ако по творницама ред рада не

одређује друкчије. Ова одредба закона показује несумњиво да се у првоме реду хтела учинити меродавном слободна погодба, односно одредба творничког реда рада, а тек ако ових нема — ступају на снагу законске одредбе, односно правни обичаји са законском снагом.

Парницу одлучује, дакле, околност: да ли је склопљена каква погодба, различита од законског начина регулисања, а по којој се служба може отказати на три дана; а, ако така погодба није склопљена: постоји ли правни обичај, који се простире и на оберкелнера, а по коме се џалкелнерима у кафанама отказује на три дана. Приликом констатације тог правног обичаја има се испитати начин, на који је он постао, и облик, у коме се јавља (К. II. 2352/1927. Шереги, 25. IX. 1928.).

*

Браноразводна парница. Позив на повратан значи одрицање.

Тужитељ је поднео молбу ради успоставе заједничког брачног живота, па је затим, када је позив већ упућен, на основу тачке а) 77. §-а и касније на основу тачке а) 80. §-а Закона о браку, поднео тужбу, у којој износи разлоге за развод, настале пре подношења молбе за повратак. Курија је тужбу одбила са следећом мотивацијом:

дела из времена пре подношења молбе за успоставу заједничког брачног живота не могу долазити у обзир као разлози за развод. Према одлуци Кр. Мађ. Курије, објављеној под бројем 407. Зборника грађанско-правних одлука, у молби, у којој се моли судска одлука у погледу успоставе заједничког брачног живота (у смислу тачке а) 77. §-а закона о браку), садржан је не само опроштај, него се у њој садржи и одрицање од осталих разлога за развод; ово важи и онда, ако је супруг, који тражи издавање судске одлуке, своју тужбу засновао не на тачци а) 77. §-а Закона о браку, него на неком другом разлогу за развод, садржаном у томе Закону. Из овога само по себи следи да се дела из времена пре подношења молбе не могу употребити ни као самосталан, ни као помоћни разлог за развод — изузев случај да је тужитељ за њих дознао после подношења тужбе (К. III. 6183/1927. Вестермајер, 27. IX. 1928.).

Белешке.

Позив на правнички бал.

Приређивачки одбор одлучио је, да се у Новом Саду приреди правнички бал и ове године, 1929., те ће се бал одржати на дан 14. фебруара 1929. године у 9 сати увече у просторијама хотела „Слободе“.

Позивају се г. г. колеге, да изволе присуствовати нашем балу, који је, како је познато, увек најотменији и стедиште најелитнијег друштва целе Војводине и околице.

Позиви за бал ће бити ускоро оштампани и моћи ће се рекламирати код дра Косте Мајинског, адвоката, секретара Адвокатске Коморе, Нови Сад, Његошева 10.

У пажњу г. г. адвокатима.

У највише досадањих случајева судови нису потврђивали на овршним решењима, да је такса на овршним молбама наплаћена, и услед тога Апелациони Суд на призивним и ревизионим расправама редовно тражи, да се докаже, да је такса за овршну молбу прописно наплаћена. У колико странка не располаже с овим доказима, расправа се обично одгађа, што чини да се предмет непотребно завлачи.

Услед тога се скреће пажња свима адвокатима, да на апелационе призивне или ревизионе расправе у случајевима, где је спроведена оврха било ради осигурања или намирења, понесу прве примерке овршне молбе односно у случајевима замена са стране, да их редовно пошаљу својим заменицима, како би ови на захтев суда могли одмах доказати, да је такса уредно наплаћена и како се због овога не би расправа и мериторно решење предмета непотребно одлагало.

Опроштај г. Јацковског.

Председник ревизионог сената при новосадском Апелационом Суду г. Александар Јацковски именован је кр. указом за већника Банског Стола у Загребу, где је већ и наступио нову дужност.

Одлазећи из Новог Сада, г. Јацковски је посетио председника Адвокатске Коморе г. дра Стевана Адамовића и замолио га, да се ова посета, осим пријатељске, сматра и опроштајном са свима члановима Адвокатске Коморе. Г. Јацковски је изјавио, да носи из Војводине најбоље утиске о сарадницима правосуђа из адвокатског реда.

Ми са своје стране изричемо овим путем своју захвалност г. Јацковском како на указаној пажњи, тако и на његовој видној улози, коју је сјајно оправдао својим необично савесним радом и напорима око изградње нашег војвођанског правосуђа у времену од ослобођења до свога одласка на нову дужност. Г. Јацковски је био један од првих, који су предано послужили развоју и унапређењу нашег правосуђа овде и оставио је себи својим радом трајан споменик.

Желимо му за то сваку срећу и нове успехе и на новој дужности,

Из Адвокатске Коморе

Месечни извештај.

ОД 19. СЕПТЕМБРА 1928. Г. ДО УКЉУЧИВО 28. ДЕЦЕМБРА 1928.
УБЕЛЕЖЕНИ СУ КОД АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ОВИ АДВОКАТИ:

- 19/IX. 1928. Адолф Салонтај, Перлез.
- 27/IX. 1928. Др. Димитрије Бешлић, Сента.
- 24/X. 1928. Иван Кнежевић, Оџаци.
- 5/XI. 1928. Др. Здравко Крамар, Апатин.
- 20/XI. 1928. Др. Тодор Милунов, Бела Црква.

УСЛЕД СМРТИ БРИСАНИ СУ ИЗ СПИСКА АДВОКАТА:

- 31 X. 1928. Др. Емил Киш, адв. из Дарде.

ПО МОЛБИ БРИСАН:

Др. Људевит Кремлинг Нови Сад, услед старости и болести са
1. јануаром 1929. брисан из списка адвоката.

АДВОКАТСКЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ ПРЕМЕСТИЛИ СУ ОВИ АДВОКАТИ:

- 10/XII. 1928. Др. Стојан Јеремић из Сомбора у Нови Бечеј.
- 10/XII. 1928. Др. Јован Путник из Б. Тополе у Балу Цркву.
- 8./XII. 1928. Др. Павле Капларски из Б. Тополе у Србобран.

ОД 19. СЕПТЕМБРА ДО УКЉУЧИВО 28. ДЕЦЕМБРА 1928. ГОД.
УБЕЛЕЖЕНИ СУ КОД КОМОРЕ ОВИ ПРИПРАВНИЦИ:

- 6/VIII. 1928. Лујо Карготић, Перлез.
- 15/IX. 1928. Густав Тауберт, Суботица.
- 20/VIII. 1928. Деже Банчак, Вел. Бечкерек.
- 10 IX. 1928. Др. Александар Поповић, Бела Црква.
- 15 VII. 1928. Лука Богдановић, Сомбор.
- 11/X. 1928. Ранко О. Радин, Суботица.
- 1/X. 1928. Јован Љ. Поповић, Нови Сад.
- 3 X. 1928. Милојко С. Мургуловић, Вршац.
- 23 X. 1928. Павле Гавриловић, Нови Сад.
- 24 X. 1928. Константин Завишић, Сента.
- 10/IX. 1928. Димитрије Л. Марчетић, Сомбор.
- 22/X. 1928. Макс Херцел, Чаковац (Међумурје).
- 6 X. 1928. Имре Мил, Жабаљ.
- 26 IX. 1928. Аладар Клајн, Нови Сад.
- 1/XII. 1928. Никола Радованов, Нови Сад.

- 15/XI. 1928. Војислав Бањковић, Панчево.
 14/XII. 1928. Жарко Томин, Нови Сад.
 7/XII. 1928. Др. Антун Вечек, Прелог (Међумурје).
 24/XII. 1928. Никола Первас, Нови Сад.

УСЛЕД ПОЛОЖЕНОГ АДВОКАТСКОГ ИСПИТА БРИСАНИ СУ
 ИЗ СПИСКА АДВОКАТСКИХ ПРИПРАВНИКА:

- 19/IX. 1928. Адолф Салонтај, Перлез.
 27/IX. 1928. Др. Димитрије Бешлић, Сента.
 24/X. 1928. Иван Кнежевић, Оџаци.
 5 XI. 1928. Др. Здравко Крамар, Апатин.
 20 XI. 1928. Др. Тодор Милунов, Бела Црква.

Стручна књижевност

Судски таксени прописи у Војводини, Хрватској и Славонији, написао Др. Тома Павловић, председник одељења Апелационог Суда у Новом Саду. Под горњим насловом изашла је ових дана из штампе једна врло корисна и драгоценна књига. Заслужни аутор књиге стручно расправља и излаже Закон о таксама, Правилник и таксену тарифу, са становишта, које интересује понајвише војвођанско правосуђе у парничним, а делом и ванпарничним стварима. У питању такса ова књига, дакле, попуњује једну осетну празнину.

Аутор врло смишљено и систематски излаже закон о таксама, означаје изворе, а у спорним случајевима, којих има прилично много, правнички веома стручно и образложено излаже своје становиште, установљује правило, које се има применити и таксу, која се има платити.

Он својим делом даје тако јасан преглед досада непроходне џунгле такса, да ја мирно тврдим да у правноме животу Војводине још није објављена тако корисна и потребна књига.

Књига се састоји из општег дела, из тарифског дела, из дела, у коме се излаже 5 и 6 § Такс. закона (ослобођење од таксе лица и објеката) и из једног веома јасног у прегледног „Садржаја“. Општи део садржи: изворе закона о таксама, начин плаћања пристојби, установљење оних вредности, које су основ таксама, застарелост, начин примене правних лекова, правила мађарског закона о таксама, која су још на снази и оне таксене ставке, које су из српског таксеног закона и из српске таксене тарифе проширене на целу државу С.Х.С.

Тарифни део садржи 61 тарифну ставку.

Са гледишта војвођанских правника ова је књига зато веома значајна, што у њој аутор на веома сретан и успео начин примењује и доводи у склад таксена правила и грађански парнични поступак и приватно право у Војводини, тако да ова књига својим вешто састављеним прегледом садржине у спорним случајевима безусловно даје обавештења и тумачења.

Осим тога, неоспорна је заслуга књиге, што доноси принципијелне одлуке Генералне Дирекције Пореза с обзиром на поједине ставке тарифе и на тај начин у практичноме животу отклања многа нетачна и сувишна установљења такса.

Било би веома добро, када би наши судови констатације, садржане у овој књизи, усвојили као правна правила, која се имају примењивати било појединачно, било у пленарним седницама и на тај начин обезбедили јединствен поступак и горње функционисање судова; тиме би се избегло и оно често а непотребно оптерећавање странака.

Др. Н. Б.

Закон о становима са одредбама правилника за време од 1. V. 1928. до 1. V. 1929. средио и протумачио Др. Стојан Јеремић, адвокат у Новом Бечеју. Властито издање. Цена 20 динара. Наручује се код писца.

Ова књига је препоручена судовима и судијама од стране Председника Апелационог Суда у Новом Саду, те општинским поглаварствима од стране Обласног Одбора Области Бачке и великог жупана Области Београдске.

„Месечник“ лист правничког удружења у Загребу, приказујући ову књигу, назива писца познатим стручњаком у станбеним стварима, па каже, да то и ово дело доказује. Писац ове књиге писао је и раније много о овом предмету, а приликом доношења закона о становима 1925. г. је поднео и свој предлог, из кога су главна начела усвојена, а више предложених одредаба и дословно у закон примљене.

Потреба ове књиге је тим већа, што нема другога издања овога закона, у коме би на овако прегледан начин биле сређене све оне одредбе, које се данас још примењују. Тумачења су веома опширна и јасна, како са практичне, тако и са научне стране. Писац се упушта и у решавање случајева, који у пракси долазе, а нису законом предвиђени, тако, да се овим тумачењима попуњавају празнине, које у закону постоје. На концу писац износи и свој предлог за ликвидацију одношаја, створених досадањим законима о становима. Књига је несумњиво једно научно дело, које представља стручну студију целог питања, а представља и један од првих покушаја тумачења наших нових закона у оволиком опсегу.

Извештај Одбора Адвокатске Коморе за пословну годину 1927.

(Наставак)

— Односи судија и судног особља према адвокатима —

На жалост морамо констатовати, да је у неколико случајева дошло до несугласица и сукоба између адвоката и судија, односно судског персонала. Нећемо овде да истичемо кога терети због тога кривица, али жалимо, да је до тога дошло, јер сматрамо, да би у општем интересу требали да владају нормални односи између адвоката и судија, који заједно сарађују на правосуђу, да је између њих контакт што чвршћи да би имали прилике заједнички претрести поједине правне проблеме.

За преглед и проучавање списа одређени су код појединих судова извесни сати, али се дешава, да адвокат и ако се на време појавио не може по неколико дана да дође до тражених списа из разлога, јер персонал није на своме месту, или је спис забачен или се налази код судије, који је заузет другим пословима.

Немамо ништа против тога, да се списи могу проучавати само у извесном времену, али захтевамо да се отклоне све тешкоће, да се до списа може лако и брзо доћи.

У хитним и оправданим случајевима треба дозволити, да се списи могу прегледати и осим одређених часова.

Исто тако у оправданим случајевима треба дозволити, да адвокат и непосредно пре расправе може парбене списе да прегледа, јер је више пута у немогућности ово пре да учиии, пошто налог за супституцију касно прими, или му странка у последњем моменту поверава заступање.

Овим би се начином само омогућило брже решавање парница и боље удовољило материјалној правди.

Велике непријатности чине судови адвокатима што расправе одређују пре 9 часова, јер тиме спречавају адвокате, да могу са својим странкама конферисати, које највише долазе између 8—9 сати пре подне.

Врло често се догађа, да се судски сенат после свршене расправе саветује по 1—2 сата, док не прогласи одлуку и тако спречава адвоката да може своје друге послове да обави. Ми би предложили, да се у свима случајевима, где је потребно саветовање дуже од 10 минута, одложи проглашење одлуке на 8 дана.

У општем интересу молимо надлежне факторе, да хитно отклоне напред споменуте појаве.

— Застој послова код војвођанских судова. —

Нема сумње, да је правосуђе један од најважнијих органа у држави јер правда држи земљу и градове; заштита живота, части и имања, побољшање привредних и економских прилика, ојачање кредита у држави и у иностранству, све је у тесној вези са беспрекорним функционирањем правосуђа.

Са радошћу можемо констатовати, да код Касационог суда уопште нема никаквог застоја у решавању парница, да се код Апелационог Суда, где је био силан застој у пословању, стање поправља, искреним заузимањем председника г. дра Н. Игњатовића, јер је данас новосадска Апелација много експедитивнија него што је пре била, а надамо се, да ће се прилике код Апелационог Суда потпуно средити са формирањем нових сената.

И код појединих нижих судова се опажа живља делатност, али не код свију, јер број судија и судскога особља ни данас не одговара стварној потреби.

— Жалбе белоцрнванских адвоката —

Примера ради износимо извод из дописа адвоката из Беле Цркве, који је упућен овој Комори и који гласи:

„Што се тиче Окружног Суда у Белој Цркви, ми с болом у души морамо констатовати, да смо дошли до уверења, да се систематски ради на томе, да се непопуњавањем упражњених места и безразложним снижењем броја судија и бележника, једном и сам суд укине. Да је ова наша констатација тачна, нека нам је дозвољено, да изнесемо статистичке податке почевши од 1915—1928 год. из којих се може видети, колико је било судија, судских бележника и правних већбеника.

1915. год. приспело је суду 1824 поднеска, а било је 16 судија, 7 судских бележника и 1 судски већбеник, 1918. год. и 1919. год. ма да се број поднесака повећао на 1992, односно 2143., ипак је једно место већбеника укинута, а 1924. год. када је било 2075 поднесака, снижен је био број судија на 10, бележника на 6, већбеника на 2, и ма да се број поднесака 1927 год. попео на 2640, ипак је било 9 судија и 5 бележника. До половине маја 1928. год. има већ 1158 поднесака, а можемо очекивати до краја године још двапута толико поднесака, али за то цео овај рад имају да посвршавају само 8 судија и 3 бележника. Јасно је дакле да 1927. и 1928. год. на половину

смањени број судија и бележника имају већи број аката, да реше него двоструки број судија и бележника од 1915—1920 годне, што је сасвим немогуће.

Код Државног Тужиоштва у Белој Цркви има само један држ. тужилац и један бележник. Међутим пре рата је био један шеф, 2 заменика и 1 бележник. Интерес правосуђа би захтевао, да се попуни место бар једног заменика Државног Тужиоца, јер једини државни тужилац не може као шеф и водити канцеларију, и ићи на главне расправе и присуствовати судским смотрама. На овај начин кривичне ствари много брже би се свршавале и тиме би и само кажњавање свој прави значај постигло.

Код Среског суда у Белој Цркви своједобно је системизовано место бележника са самосталним делокругом, но ово место већ месец дана није попуњено, а има свега 2 преписивача од којих се 1 и за перовођу употребљава.

Код Среског Суда у Вршцу има 5 судија и 1 бележник, што држимо, да ничим није оправдано.

У Банатском Карловцу има само 1 судија и то почетник, а друго судијско место је укинато, те држимо, да би се и ово место требало да попуни, јер један, и то почетник судија не може савладати сав посао код истог суда.

Код грунтовне власти у Вршцу и Ковину решења на молбе ради укњижења заложног права не издају се ни за годину дана, већ се употребљава само ивична прибелешка, оловком, и на тај начин погрешке су неизбежне и многи повериоци отпаду од свога потраживања само зато, што укњижба њиховог заложног права омашком није спроведена, што пак врло штетно утиче на промет кредита.

Код свих судова уопште опажа се, да има великих заостатака. Узрок овоме има се у првоме реду у томе тражити, што нису сва судска и бележничка места попуњена и што закон о таксама не води рачуна о томе, да судија по своје положају не може бити уједно и финансијски и општински чиновник, него само судија, те интерес правосуђа захтева, да се сва упражњена судијска и бележничка места попуне и да судија остане само судија, а не уједно и финанс и општински егзекутор.

— Стање у грунтовницама. —

У најгорем стању се налазе готово све грунтовнице. Грунтовни регистри су тако жалосни, да се по неким грунтовницама у опште не могу употребити. Човек пропусти много времена прегледајући без-

успешно регистре, који су потпуно расалатани, у којима фале не само делови појединих листова него и сами листови.

Крајње је време, да се створи финансијска могућност за уређење нових регистара.

Код грунтовних власти лежи силан заостатак, који не може да се реши, јер поједине грунтовнице немају довољан број персонала. Ако се не издејствује преференција, треба чекати по годину, две па и три, док решење грунтовне власти не изађе. Колико су овим појавама угрожени интереси грађана и колико трпи углед суда и државе није потребно нарочито наглашавати. Довољно је, да се спомене да се горњим појавама спречавају држављани у остварењу својих права, да се кочи промет некретнина и да се сузбија промет кредита.

Адвокатска Комора и овом приликом апелује да надлежни фактори обратe већу пажњу на сређивање прилика код војвођанских судова, да би ови једном могли у пуној мери одговорити потребама привредно најразвијенијег дела наше отаџбине.

— Издавање правилника поред закона и наредба. —

Већ смо прошле године нагласили, да поједини судови и надлештва не примењују законе и министарске наредбе онако, како је то законодавац замишљао и да у примењивању закона и наредба нема јединствености. Најјаснији пример видимо код наплаћивања разних такса.

Ова се чињеница тумачи тиме, да су поједини закони и наредбе непотпуни и нејасни, те је или немогуће или врло тешко схватити смисао законског наређења и интенцију законодавца. Зато је неопходно потребно да се поред сваког закона и наредбе издају посебни правилници и упутства.

Овом приликом смо слободни напоменути, да би веома потребно било, да се сваки законски предлог пре него што се упути Народној Скупштини на претрес пошаље појединим стручним и правним институцијама на разматрање и мишљење, јер би ове институције својим стручним мишљењем много допринеле правилном и стварном консолидовању прилика у Држави.

(Наставиће се).

Власник: Адвокатска Комора за Б.Б.Б. у Новом Саду. — Лист уређује Уређивачки Одбор. Уредник: др. *Коста Мајински*, адвокат, секретар Адв. Коморе, Нови Сад, Његошева бр. 10.

„Застава“ д. д. за издавање српских књига и новина, Нови Сад, 1928-9049.

